

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrist

til

Den offentlige Examen

i

Kolding lærde Skole

den 28de Juli — 2den August 1845.

---

1. Epistola critica Mag. C. F. Ingerslevii ad Virum Doctissimum, C. F. S. Alschevski, Professorem Berolinensem. Particula I.
2. Skoleefterretninger. Af Rector Mag. Ingerslev.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. D. Qvist, Bog- og Bodestrykker,
Babstuestræde Nr. 124.

I.

Epistola critica ad Virum Doctissimum

C. F. S. ALSCHEFSKI, Professore Berolinensem.

Particula I.

Scripsit

C. F. Ingerslev,

Art. Mag.

C. F. SIG. ALSCHEFSKIO,

Viro Doctissimo et Amicissimo,

C. F. Ingerslev

s. p. d.

Sextus iam labitur annus, ex quo mihi Berolini versanti contigit Tecum, Vir Doctissime, consuetudinem iungere, quum Tu pro Tua humanitate me, hominem tibi vix nomine cognitum, domum tuam vocares dignumque censes, quem hospitii familiaritatisque iure Tecum coniungeres, hoc maxime inter nos amicitiae vinculum intercedere ratus, quod in scriptore Romano, qui Tibi iam tum tam multa debuit et a quo postea tam praecclare meritis es, me quoque aliquantulum operae posuisse cognoveras. Exposuisti tum mihi inter familiares sermones consilium tuum illud iter suscipiendi, in quo postea codices Livii omnium optimos*) Lutetiis Parisiorum et Florentiae servatos tanta cum cura et diligentia aut primum aut denuo contulisti, ut nunc demum in Livio de scripturis optimorum codicum pro

---

*) Miror, post editionem Tuam dubitari posse, num illi codices vere optimi sint, quum hoc ex ipsa scripturae varietate a Te adnotata apertum sit. Satis Tu illi dubitationi respondisti in iis quae contra Fittbogenium disputasti in "Neue Jahrb. für Philol. u. Pädag." XL, 3.

certo quidquam affirmare liceat, quum antea in multis locis nesciretur, quid in illis vere legeretur: gratulararque Tibi et consilium istud, natum ex subtili rei ad textum T. Livii emendandum maxime necessariæ cognitione, et eam qua iam tum gaudebas certam spem, fore ut illius itineris instituendi facultas Tibi daretur. Tu autem me hortatus es, ut communibus studiis ne deessem et in textu T. Livii examinando operam ponere pergerem, quum Tu, qua eras in me benevolentia, inde quoque aliquid fructus ad scriptorem Tibi carissimum redundare posse putares. Quod vereor ne a Te parum recte iudicatum sit: nam neque mihi adsunt nova ad textum emendandum præsidia, neque sperare ausim fore, ut in locis difficilioribus quidquam melius ego inveniam quam quæ a Te aliisque me longe doctioribus proposita sunt. Tamen quum meminerim, in re utili nullius operam, modo ex animo sincero et veritatis cupido profectam, plane esse contemnendam, et coniunctis demum plurium studiis in eiusmodi rebus ad verum perveniri solere, adhortationi Tuæ, quam primum per alia negotia mihi licuit, deesse nolui; simul documentum Tibi editum volui, et quam diligenter editionem Livii Tuam præstantissimam pervolverim, et quam alte animo meo hæreat memoria iucunditatis, quam ex Tua familiaritate Tuisque sermonibus mecum de studiis bonarum artium institutis tum percepi, quum primum — utinam ne ultimum! — una eramus. Eam autem hac in re viam ingredi placuit, ut omnes fere*) locos recensere, in quibus editio

---

*) H. e. omnes præter eos, in quibus diversitas scripturæ aut ad ordinem verborum (nisi ubi inde sensus quoque diversitas oriretur) aut ad orthographiam quam vocant, sive rationem singulas verborum formas scribendi, pertinebat: hæc enim omnia aut plane prætermittenda arbitrabar aut longiore disputatione pertractanda quam quæ aut huius libelli aut mearum virium esset.

Tua a prioribus*) discederet meumque qualecumque iudicium adiiicerem. Ita enim et si qui editione Tua carent multa illa cognoscent, quæ Tu egregie aut nova in textum scriptoris nostri intulisti aut ab aliis iam prolata nova optimorum codicum auctoritate confirmasti; et in iis locis, ubi scripturam a Te receptam improbavi, aliorum iudicium, sive a me sive contra me stabit, aliquantum fortasse eo iuvabitur, quod ad rationes quibus quæque scriptura nititur denuo examinandas revocantur. Neque vereor, ne hunc libellum Tu ideo minus pro amicitiae documento habeas, quod in multis locis aut a Te plane dissentio aut dubito num vera sit sententia Tua: scio enim, Te in Tuis litterarum studiis non id petere, ut Tua dicta probentur Tibique inde gloriae aliquid quæeratur, sed id tantum curæ habere, ut cuiusque sententiae rationibus in utramque partem rite ponderatis verum inveniatur. Neque ego Tua de T. Livio merita non tanta existimo quanta sunt: imo ex tuis studiis novisque quæ Tu attulisti præsiidiis ad textum huius scriptoris constituendum plus ad harum rerum studiosos utilitatis redundasse confirmaverim quam ex conatibus reliquorum, qui hoc seculo T. Livii opera ediderunt, ne Imm. Bekker o quidem, Viro Celeberrimo, excepto, Teque in illo libro egregium et diligentiae et doctrinae specimen edidisse dixerim. Id tamen, ut paucis verbis significem, quæ sit causa gravissima, cur sæpius a Te discedam, id, inquam Tibi nonnunquam accidisse et ego puto et iam monuit Vir Cl. Weissenborn in censura editionis Tuæ**), ut duobus illis

---

*) Quæ ubi inter se differunt (ut sæpe Imm. Bekkeri editio a reliquis recte discedit), hoc diserte monendum erit.

**) In "Neue Jahrbücher f. Phil. u. Päd. XXXV, 4. Haud dubie aliorum quoque censuras editio Tua subiit, sed nullam earum cognoscere mihi contigit.

codicibus a Te collatis aut alterutri eorum nimium tribuens scripturas aliquas non satis gravi auctoritate nisas in textum reciperes, interdum quæ ob communem usum dicendi aut suspectæ haberi aut omnino repudiari debebant. Cuius rei exempla ipsa hæc scriptiuncula dabit.

Tu autem, Vir Doctissime et Amicissime, si in hoc libello invenies, quæ ad communia nostra studia adiuvanda nonnihil contulisse Tibi videantur — vereor sane ne non multa eius generis insint —, eum Tibi acceptum fore scio; si minus, aliquantum, spero, ei a Te benevolentix conciliabit nomen auctoris, quem Tu olim amicitia Tua dignum putasti, quique Te amare et magni facere nunquam desinet. Tu vale mihi que favere perge.

Scr. Koldingiæ a. d. XV Kal. Sextil. MDCCCXLV.

PROOEMIUM. *In obscuro est scripsisti ex solo cod. Mediceo (M.), quum ceteri habeant sit: hoc equidem cum Weissenbornio retinendum puto et ob codicum auctoritatem et quia reliquis melius convenire videtur, quum sequatur conso/er: alioquin scribendum fuisse opinor erit. — Mox ex codd. optimis verum verborum ordinem (magnitudine eorum me qui nomini officient meo, conso/er) restituisse mihi videris pro eo quod vulgo editur m. e. meo qui n. off. me c. . — Vulgo editur: sollicitum t. e. possit; ex duobus optimis codd., Parisino et Mediceo (P. M.), Tu scripsisti posset. Sed valde vereor ne ita oratio existat soloeca, quum ea quæ hic de consilio Livii exponuntur ad futurum tempus spectent, nec in tali sententia Imperfectum ferri possit, imo merum Germanismum efficiat. Ubicunque enim post Præsens aut Futurum enunciationis primariæ in enunciatione secundaria adhibetur Præteritum, aliæ adsunt rationes, quæ ad res in præterito tempore positas cogitationem convertant, v. c. ubi Cicero sententias veterum philosophorum exponit (*Chrysippus disputat æthera esse eum quem homines Iovem appellarent, simill.*). Vid. Madvig ad Cic. Fin. 3, 20. Sed h. l. nihil eiusmodi valet. — Pro vulg. *Labente deinde paullatim disciplina velut desidentes primo mores* ex P. M. scripsisti *dissidentes m.* Sed inde vix sensus idoneus efficitur. Verbum *dissidère* enim, si Tu hoc intellexisti, nusquam exstat, nec utique idoneus sensus*

vel inde prodiret*); verbum autem *dissidēre* (= *discrepare, dissimilem esse*) ferri non posse videtur, et propter rationem qua oratio procedit (parum apte enim post *labentem disciplinam* commemoratur morum dissimilitudo), et quia ita turbatur imago per totum locum adhibita (*labente — lapsi sint — præcipites ire*). Similiter iudicat Weiss. l. c. — Ex solo P. scripsisti *republicæ*: si constanter hanc formam alibi quoque retinuisti (id quod nescio), probo; si minus, h. l. uni codici tantum tribui nolim. Contra mox ex P. M. ante *necessariæ* recte omisisti part. *et*, et paullo post pro *ac precationibus* scripsisti *et p.*

Cap. I. Ex solo M. pro *auctores fuerant* scripsisti *fuerunt*. Non negabimus hoc a Livio scriptum esse posse: sed quum scriptura vulgata in reliquis codd. exstet et loco utique aptior sit, omnino retinenda videtur. Item mox *primo egressi sunt* ob reliquorum codd. consensum retinendum videtur pro eo quod ex solo M. scripsisti *primum*. — Mox pro vulgato *Troia et huic* etc. scripsisti ex P. M. *Troia*, recte opinor: ubi enim duo illi codices consentiunt nec adsunt aliæ rationes quæ contrarium suadeant, illis vel contra reliquos codd. obtemperandum puto. Ceterum utroque modo loqui solet Livius, et ob sequens *et littera e* facile et addi et omitti potuit. — Pro *ubi egressi* scripsisti *ibi* ex solo P.: in re incerta equidem reliquis codd. obtemperare malim. — Pro vulg. *ut quibus — nihil præter arma et naves superesset* ex P., (M. habet *superēēt*) scripsisti *superessent*, illumque pluralis numeri ad nomen proxime præcedens relati usum exemplis idoneis defendisti in nota ad 10, 6. 9, 8. et in præfat. vol. 2^{di} p. VI. — Pro vulg.

---

*) Significare debebat *dilabi, aus einander fallen, sinkend zerfallen*: sed quomodo hoc recte de moribus dici potest?

Percunctatum — *essent, unde — domo, quidve quærentes* etc. ex solo *P.* scripsisti *percunctatum — essent, unde — domo quid quærentes*, eamque scripturam contra Weiss. (l. c. p. 350) in præfat. vol. 2^{di} p. VII ita defendisti, ut scripturam vulgatam ideo improbandam putes, quod ex ea in verbis *unde — domo* et *quid — quærentes* similis interrogandi vis insit, quum Livium non ita scribere potuisse putes, ut Latini non magis interfuisse videretur scire *quid quærentes in eum locum venissent* quam *quo casu domo profecti essent*: in verbis *quid quærentes* omnem interrogandi vim positam vis. In quo iudicium tuum probare non possum. Primum enim si ista ratione scribitur, non video quo iure contendas, in verbis *quid q.* potius quam in præcedentibus *unde — profecti* eadem ratione per participium adiunctis primariam interrogandi vim inesse, deinde eam orationis formam esse puto, ut duo roget Latinus, primum *qui mortales essent*, -cui interrogationi subiicitur quasi explicationis causa alia *unde — profecti*, ut ad hoc intelligendum sit *essent*, deinde *quid quær.* etc. Qua quidem ratione illud *ve* retinendum videtur. — Pro vulg. *condendæque urbi locum quærere* ex *M.* scripsisti *c. urbis l. q.* Constat, *locum urbis condendæ* recte dici; num *locum urbis c. quærere* recte dicatur, dubito, quum in talibus locutionibus Dativus haud dubie semper adhibeatur ad significandum consilium actioni alicui propositum. Neque quidquam probare videtur locus a Te in præfat. vol. 2^{di} p. VIII allatus, 2, 1: *quas novas ipsi sedes ab se auctæ multitudinis* (ut tu ex optt. codd. recte scripsisti) *addiderunt*. Ibi enim, ut ipse in nota mones, intelligendum est *urbi*, ut Genitivus ille ad voc. *sedes* referendus sit, verbum autem *addiderant* Dativum suum habeat: in nostro autem loco talis Dativus intelligi nequit. Quare ex reliquis codd. scribendum *urbi*. — Mox h. l. et ubique,

ni fallor, ex codd. recte scripsisti *Æneam* pro *Ænean*, et pro *stirps* item ex codd. *stirpis*.

Cap. II. Pro vulg. *ne sub eodem* etc. ex *P. M.* optime scripsisti *nec sub eodem* etc. Utraque enim sententia consilium indicans (*ut — conciliaret, nec — essent*) ad primariam sententiam (*Latinos — appellavit*) æquatione pertinet. Ex vulgata scriptura aut posterior sententia priori subiecta est, id quod sensui repugnat, aut asyndeton statuendum huic loco minime conveniens. — Pro *his animis* ex *P.* scripsisti *is* ∴ *iis*. Verum in hac re non multum vel optimis codicibus tribuendum videtur: litteram *h* sæpe falso additam fuisse constat (exempla eius rei præbet varietas scripturæ a Te adnotata ad I, 36. 43. 47. 48. II, 41, alibi), sæpe etiam iniuria omissam (vid. Weiss. l. c. p. 385 not.). H. I. *his* scribendum mihi videtur quia fortior demonstrandi vis in pronomine adesse debet*). In fine capituli ex *M.* pro *flumen*, quod reliqui codd. habent, scripsisti *fluvium*, nescio num recte.

Cap. III. Ex tribus optimis codd. (*P. M. Harl. 1.*) pro vulg. *haud nihil ambigam* verissime scripsisti *haud ambigam* (= non quæram, nihil anquiram, nihil de illa re disputaverim). Ita demum significat Livius, se totam illam quæstionem ut otiosam et leviolem præteriturum esse; ex altera scr. (= nonnihil inquiram, aliquantum quæstionis suscipiam) expectationem movet quæstionis hac de re mox instituendæ, quod sententiæ eius contrarium esse evincunt vel verba per parenthesis interiecta *quis — adfirmet?* — Non magis quam Weiss. l. c. p. 359 credo, aut Livium

---

*) De tota hac re, in qua cuiusque loci rationi magis quam codicibus obtemperandum censeo, nihil posthac monebo.

aut alium scriptorem dixisse *coloniam diducere* (vel *educere*, mox infra) pro communi *c. deducere*. Itaque iniuria Te ex solo *M.* scripsisse puto *c. diductam* et paullo infra ex solo *P. coloniam aliquot eductæ* (ubi scriptura codicis *M.* et *Harl. aliquodeductæ*, quam Tu ex *aliquot eductæ* ortam putas, æque bene ex *aliquot deductæ* orta esse potest. — Pro vulg. *in traiectu* optt. codd. habent *in traiecto*, quod Tu recepisti. Si antique pro *traiectu* a Livio scriptum putas, illas quartæ declinationis formas scriptor noster adhibere non solet (vid. Drakenb. ad 3. 36), nec Tu in edit. eas recepisti, quamquam codd. interdum eas præferunt (vid. Drakenb. ad 1, 15, et quæ mox ad illum loco disputabo); si ex subst. *traiectum* esse volueris, illius alia exempla non exstant. Quare dubito an retinenda sit vulgata scriptura. Mecum iudicat Weiss. l. c.

Cap. IV. Vulgo *alveum quo expositi erant pueri* etc.; Tu ex *M.* post *quo* inseruisti part. *iam*, vereor ne non satis recte. Quum enim proxime ante narratum sit, pueros expositos esse, alienum videtur denuo indicare iam id factum esse. Itaque quum sensus illam part. repudiare videatur reliquique codd. eam non habeant, merito eiiciendam censet Weiss. l. c. — In fine capitis vocem *circa*, quæ vulgo legitur ante *saltus*, codd. *P. M.* sequutus delavisti. Neque ego multum repugnabo: tamen non facile est ad intelligendum, unde hæc vox, si a Livio scripta non est, in textum irrepserit. Paullo supra pro *educandos latos*, quæ est coniectura Gronovii, restituisti scripturam codicum *datos*; frustra, opinor. *Ad stabula-dari* (pro *ferrī*) dici non posse in aperto est: imo iungenda haud dubie erant *ad st. educ.* et *Lar. ux. d.* Sed desideratur ita membrum narrationis pæne necessarium, quo Faustulus pueros inventos secum domum abstulisse narretur, et inepta

est loci ubi educandi essent pueri indicatio (quasi usquam alibi a Larentia educari possent). Quam sæpe *d.* et *l.* a librariis confusa sint constat, vid. Drakenb. ad. h. l.

Cap. V. Ex codd. optt. scripsisti in *Palatio monte* pro *in Palatino m.*, quemadmodum dicitur *Caucasus mons* etc., communi appositione quam vocant. Nusquam tamen, quod sciam (saltem Lexica et indices nulla exempla afferunt) nominibus collium, in quibus sita erat Roma urbs, additur voc. *mons*, sed semper dicitur aut *Palatium*, *Esquilix* etc. aut *mons Palatinus*, *Esquilinus*, credo quia adiectiva ex illis nominibus formata in tam vulgari usu erant, ut non esset cur, si subst. *mons* adiceretur, ei substantiva, non adiectiva, forma nominis iungeretur. Sæpe autem vel in illis optt. codd. litteram *n* falso vel addi vel omitti ostendunt permulti loci, vid. scripturæ var. ad 1, 14. 1, 15. 1, 45. 1, 52. 1, 56. — Pro vulg. *aperiri noluerat*, ex *P.* scripsisti *aperire*, quod per se bonum est et sequenti *aperit* bene congruit: quum autem reliqui codd. habeant *aperiri*, nec appareat, quomodo illud a librariis pro *aperire* scribi potuerit, contra hoc ex sequenti *aperit* facile oriri posset, vulgatam scripturam veram existimo. — Pro vulg. *eo demum p.*, quæ est coniectura Crevierii, revocasti optimorum *) codicum scripturam *eodem p.*, rectissime puto: *eodem* is pervenit sciscitando sc. quo Faustulus coniciendo pervenerat (nisi malis interpretari “sciscitando eodem p. quo comparando etc. ipse pervenerat”), ut illud *eodem* cum præcedentibus iungatur, non cum sequentibus *ut* etc. (“*Er kam zu demselben Resultat wie F., so dass er nicht weit entfernt war, den R. anzuerkennen*”).

---

*) Apud Drakenb. cod. Flor. *eo demum* habere dicitur: Tibi autem hac in re maior fides habenda.

Cap. VI. Ex solo *M.* pro *scelera* scripsisti *scelus*: hoc ut rei melius conveniens et reliquis codd. firmatum retinendum credo. — Mox pro *his locis*, ut Tu ex *P. M.* scripsisti, vulgo rectius, puto, scribitur *üs*.

Cap. VII. Pro *se ostendisset* ex *M.* scripsisti *sese*, quod nescio num contra reliquos codd. fieri deberet. — De forma Genitivi *bovum* et de scriptura *facta* in fine capituli ex *P.*, contra reliquos codd. a te recepta assentior Weissenbornio l. c. utrumque improbanti: *fata* utique totius loci sententiæ melius convenire videtur quam *facta*. — Pro vulg. *Ibi tum* scripsisti ex optt. codd. *Ibidum*. Illa autem vox nusquam reperitur, non magis quam simile vocabulum ex *dum* compositum, vid. Hand. Tursell. 2, 330; quare audacius eam recepisse mihi videris. Sed vulgata scriptura mihi quoque valde suspecta est: *ibi* enim nihil significare posse videtur nisi plane idem quod *tum* (“*damals, bei jener Gelegenheit*”), ut idem bis indicasse putandus sit Livius, quod equidem non adducor ut credam. Mihi *tum*, ut interpretationis causa a librario adiectum, eiiciendum videtur.

Cap. VIII. Ex *P. M.* pro *adliciendæ multitudinis* scripsisti *adiciendæ* (∅: *adiiciendæ*), nescio num recte. Nam et facillime permutari *ii* et *li* apertum est, et sententiæ loci vulg. scriptura melius convenit (asylo aperiendo proprie multitudinem ille *adiicere* non potuit, quippe quæ sua sponte venire deberet, *adlicere* potuit); præterea ita desideratur Dativus eum cui adiciebatur indicans.

Cap. IX. Ex *P. M.* pro *A plerisque rogitantibus etc.* scripsisti *Ac pl. r.* Verum non novum narrationis membrum per hæc verba adicitur, sed continent ea ex-

plicationem et uberiorem expositionem eorum quæ præcesserant *Nusquam* — *est*: itaque particula copulativa parum apta. Præterea tua scriptura hanc habere sententiam videtur: “plerique, quum dimissi sunt legati, eos rogabant”, quasi vicinas gentes semel tantum et coniunctas adissent; vulgata scriptura sensum aptiorem efficere videtur: “plerique (3: pleræque gentes) eos dimisere rogantes”. Mox post *Consualia* omisisti ex *M.* verbum *vocat*, quod haud scio an retinendum, et quia reliqui codd. servant et quia durior est appositio ex scr. tua effecta (*ludos solemnes Consualia*)*). Pro *rapiendas*, quod habent rell. codd., ex *P.* scripsisti *capiendas*, recte improbante Weiss. l. c. Mox ex *P. M.* omisisti part. *ut* ante verba *in quem quæque inciderat*. Fateor me non intelligere quomodo id recte fieri possit. Necessario enim ex ista scriptura ad pronomen relativum illud intelligendum erit pronomen aliquod demonstrativum ad quod referatur. Iam si pro *in quem* scriptum esset *in quos*, omnia bene procederent (*raptæ sunt ab iis in q.*): nunc neque intelligi potest *ab iis*, quum sequatur *in quem*, neque recte dicitur *magna pars raptæ sunt ab eo* etc. Mox pro *excellente* ex *P. (M. excellente sunt)* scripsisti *excellentes*, haud dubie recte.

Cap. X. Pro *Ne Cr. quidem* ex *P. M.* scripsisti *Nec Cr. quidem*. De part. *nec* — *quidem* vid. Madvig. ad Cic. Fin. Exc. III; quam facile hic addi potuerit littera *c*, et quam parum propterea hic locus valere debeat ad usum particularum *nec* — *quidem* confirmandum, nemo non videt. Infra pro *adscendit* ex *P. M.* recte scripsisti *escendit*.

---

*) Nisi fortasse defendi potest simili loco 2, 21: *Saturnalia institutus festus dies*.

Cap. XI. In fine cap. pro vulg. *directo* ex *P. M.* scripsisti *de recto*, quod sine dubio eodem sensu (= aperte, sine ambagibus, diserte) dictum esse vis et ad idem dicendi genus pertinere quo *ex occulto*, *de improviso* etc. dicitur. Nusquam tamen alibi exstat exemplum huius locutionis, neque reliqua adiectiva quæ cum Præpositione (*de*, *ex*) iuncta adverbii notionem efficiunt non alius generis sunt. Quum præterea facilis sit error ab *i* ad *e*, dubito an vulg. scriptura retinenda sit.

Cap. XII. Pro *adverterat* in fine cap. ex optt. codd. scripsisti *averterat*, recte opinor (= a ceteris rebus quæ tum gerebantur eo averterat).

Cap. XIII. In vulg. scr. *sed et civitatem* recte ex *P. M.* delevisi part. *et*. Mox pro *ætate* ex *M.* scripsisti *atati*, parum recte ut mihi quidem videtur, quum et reliqui codd. habeant *ætate* et illa ablativi sing. forma in substantivis in *as* exeuntibus vix alibi apud meliores scriptores reperiatur*): nam aliam esse rationem nominum gentilium ut *Arpinas*, *Antias*, quorum ablativus plerumque in *i* exit, monere non opus est.

Cap. XIV. Pro *occupant* ex *M.* scripsisti *occupabant*. Sed Imperfectum utique aptum non videtur, saltem scribendum erat *occuparunt*: itaque *occupant* scribo ex reliquis codd. — Pro vulg. *Romulus quique cum eo equis ierant***)

---

*) Ipse alibi eam in aliis vocibus (fortasse ubique) repudiasti: ita I, 16 scripsisti (ut reliqui editores) *civitate*, 10, 18 *voluntate* etc.

***) Offendit in hac scr. locutio *equis ire*, cuius vix alia exempla invenientur apud scriptores prosæ orationis: nam qui alius ex Livio in Lexicis affertur locus, 28, 9, nihil huc pertinet, quum ibi dicatur *ire sublimis curru multiugis equis*, ut *ire* ad *curru* tantum referendum sit.

scripsisti *quique cum eo equites erant*, quod ego quoque verum puto, etsi in deterioribus tantum codd. exstat. Meliores codd. hæc habent: *M: quiq. cum eo quiq. cum equis abierant uisierant; P: quique cumeoequisierant; Harl. I quique cumeouisierant.* Ni fallor, duo librarii sua uterque ratione in verbis Livii aberrarunt, quum alter pro equites scriberet *equis*, alter *visi*, ex quibus scripturis in unam confusis turbæ illæ ortæ. Scio viro cuidam doctissimo unice veram videri scripturam Harl. I. (*quique cum eo visi erant*), quæ mihi quoque initio valde arrisit. Sed parum aptum nunc videtur illud *visi erant* de iis, quos Romulo duce se adgressos deinde fugæ specie cedentes aliquamdiu acriter insequuti fuerant Fidenates.

Cap. XV. Ex omnibus codd. recte scripsisti *ab illo enim profecto* etc. Vulg. scr. *profectu* (primum ita editum est in edit. Basil. ann. 1542), interpretanturque *progressu, prospero successu.* Sed primum illa vox apud recentiores demum prosæ orationis scriptores (Senecam, Plinium, Quinctilianum, Suetonium) et apud Ovidium exstat; deinde non nimis apta huic loco videtur, quum potius *initio* vel tale quid exspectetur. Equidem *profecto* retinendum puto, non autem ut sit pro *profectu* (vid. supra ad 1, 3 de scr. *traiecto*): imo est particula affirmativa eo sensu adhibita, quo aliquoties legitur*), ut sit = *utcumque est* ("auf jeden Fall"). Hinc sensus satis aptus prodire videtur: *utut enim de origine eius divina iudi-*

---

*) Cic. Off. I, 1, 2: *De rebus ipsis utere tuo iudicio (nihil enim impedit), orationem autem Latinam efficies profecto legendis nostris plenior.* Plaut. Amph. 5, 1, 46: *Uxorem tuam neque gementem neque plorantem audivimus. Ita profecto sine dolore peperit.*

candum est, sive: ut nihil de illis affirmem, hoc certe constat. Vid. Beier. ad Cic. Off. 1, 1.

Cap. XVI. Ante *consilio etiã unius* etc. ex optt. codd. inseruisti *et*, recte haud dubie, quum Livius ita sententias adnectere amet. — Pro vulg. *quum perfusus horrore venerabundusque adstissem* ex *M.* scripsisti *q. p. h. venerabundus a.*, ut priora verba *p. h.* causam contineant cur *v. adstaret*; equidem vulg. retinere malim. — In fine cap. pro *fidei* ex *P. M.* scripsisti *fides* et conferri iussisti Aul. Gell. 9, 14, ubi de Genitivis quintæ declinationis in *es* exeuntibus (“huius facies, postremæ dies”) loquitur Gellius: itaque *fides* h. l. Genit., pro *fidei*, esse putas. Verum constat, et ipsa Gellii verba docent, illam Genitivi formam obsoletam esse; quare in quibusdam nominibus et formulis antiquitus traditis, non autem in ipsis Livii verbis, in textum recipienda videtur. Equidem aut *fidei* scribendum censeo, aut *mirum quantum* adverbii loco adhibitum, *fides* pro nominativo habendum esse; quamquam exempla eiusmodi loquendi usus desidero.

Cap. XVII. In loco difficili retinuisti codd. scripturam: *Necdum a singulis, quia — populo, pervenerat: factionibus* etc. Fateor me sensum istius scripturæ non intelligere, et vellem tuam de eo sententiam exposuisses, ut constaret quomodo illud *a singulis pervenerat* vel intellectum velles vel recte dici posse defenderes. Mihi adhuc præplacet Grævii coniectura a Bekkero et aliis recepta: *Necdum ad singulos — pervenerat; Drakenb.* et aliorum scriptura *necdum a singulis pervenerant factiones* et codicibus repugnat et orationem vix Latinam efficit. — Pro *hodieque* ex optt. codd. recte scripsisti *hodie quoque*, vid. intpp. ad Liv. 5, 27 et 31, 7. Hand. Turs. 3, 102. To-

tum autem locum Tu unciis inclusisti, cuius rei causas quum non indicaveris, equidem non magis quam Weiss. intelligo. — Pro *numeretur* in fine cap. ex solo *M.* scripsisti *dinumeretur*, falso, opinor. Nam verbum illud secundum naturam suam non nisi plurale obiectum quod vocant habere potest, nec unquam singulari iunctum est nisi collectivi quod vocant generis (*argentum* simill.): significat enim, ut constat, *singulatim numerare, multitudinem aliquam ante in unum confusam ita numerare, ut singulas eius partes separet et discernas.*

Cap. XVIII. Ex *P.* (*M.* habet *grotona*) scripsisti *Crotonam*, quæ Accusativi illius nominis forma exstat etiam apud Justin. 20, 4. Quum vero Livius semper alias (vid. 23, 30. 24, 2. 29, 36. 34, 45) dicat *Croto*, *Crotonis*, *Crotonem*, vix adducor ut credam Livium h. uno l. alteram formam adhibuisse, sed aut *Crotona* aut *Crotonem* scribendum. — Quum *M.* habeat *in lapidem*, *P.* et *Harl. I.* *lapidem* (omisso *in*), scripsisti *in lapidem* — *consedit*. Sed nusquam alibi hoc verbum sequitur præpositio *in* cum Accusativo, neque ferri posse mihi quidem videtur, nisi ubi per præpos. *in* adiicitur nomen rei alteram vel excipientis et amplectentis (*terra c. in ingentem sinum* Liv. 30, 2; *Ilium c. in ignem* Virgil. *Æn.* 2, 624. 9. 145), aut ubi significat *habitandi causa aliquo abire* (cuius rei unum tantum in lexicis affertur exemplum, Curt. 7. 3: *in novam urbem considerare*). Quam sæpe autem vel in illis optt. codd. falso addita sit littera *n* aut *m*, ostendunt, si opus est talia demonstrare, loci satis multi. *) Itaque h. l. *lapide* retinendum puto.

---

*) 1, 35 habent: *eius ætatis quam pro qua*, ut omnes necessario edunt; 1, 39 *visum* pro *visu*; 1, 55 *P.* habet *urbem* pro *urbe*.

Cap. XIX. Pro vulg. *luxuriarentur* ex optt. codd. recte scripsisti *luxuriarent*; activa huius verbi forma et omnino longe usitatior est et a Livio ubique alias adhibetur (2, 48. 3, 33. 23, 12). — Pro *cursum lunæ* ex optt. codd. recte scripsisti *cursus l.* Ita Lucr. 5, 77, alibi: *solis cursus.* Cic. rep. 6, 4 *Stellarum cursus sempiterni*; Nat. Deor. 2, 27: *partus maturescunt novem lunæ cursibus* 3: mensibus. — Pro vulg. *sacerdotes suos cuique deorum præficere*, quod mihi quoque non nimis placet (nam *sacerdotem deo præficere* mihi quidem mire dictum videtur), scripsisti *perficere* (= *instituere*, *facere* haud dubie), quia M. habet *pficere*. Hoc tamen non sine causa Weissenbornio suspectum, quum vulgaris illius verbi usus repugnet. Quamquam melius quidquam invenire nequeo. — In seqq. Drakenborch et alii ex coniectura Gronovii scribunt: *intercalaribus mensibus interponendis*; Bekker: *intercalares menses interponendo*. Ex codd. P. prima manu habet *intercaleres mensibus interponendis*; manu secunda: *intercalares mensibus interponendos*. M. (Leid. I. Harl. I.): *intercælares mensibus interponendis*. Tu scripsisti *intercalares mensibus interponendo*, ut habet unus cod. ex deterioribus, Haverc. (et Portug. m. 2da), utque ante Gronovium vulgo edebatur. Itaque omnes boni codd. habent *mensibus*: quo scriptura Bekkeri satis refelli videtur. In Tua autem scriptura offendit, quod vix credibile videtur, quum *interc.* et *dies* et *mensis* dicatur, Livium voc. *dies*, quod ad *intercalares* ex ista ratione intelligendum esset, omittere potuisse, quum alteri substantivo *mensibus* opponeretur. Quare equidem coniecturam Gronovii retinere malim. Mox pro vulg. *ut quarto et vigesimo anno* Tu codd. sequutus scripturam restituisti ante Sabellicum vulgatam et, post Sigonium (vid. apud Drakenb.

ad h. l. , a e in præfat. vol. I mi p. XXVII bene defensam
ut vicesimo anno.

Cap. XX. In fine cap. pro *prodigia-procurarentur*
 ex optt. codd. scripsisti *curarentur*. Quum vero nusquam
 alibi, quod sciam *), dicatur *prod. curare*, sed semper
procurare, equidem in codd. h. l. erratum putaverim
 (quemadmodum 5, 15 deteriores codd. habent *curatio* pro
procuratio).

Propositum mihi erat ut hac ratione duos primos Livii
 libros nunc recenserem, reliquos deinceps: iam temporis
 angustia, quas non ex mea tarditate natas sed ex diffi-
 cultatibus aliunde ortis existimes velim, me in his subsi-
 stere cogunt. Spero autem reliquos T. Livii libros vel
 saltem magnam eorum partem, ratione tamen aliquantum
 mutata (video enim nunc, si plura eiusdem generis coniu-
 gantur, et commodius et brevius rem tractari posse), se-
 quentibus deinceps annis a me in similem censuram voca-
 tum iri.

---

*) Freund in lex. h. v. habet: „*prodigia curare* Liv. I, 20 et
 alibi”. Sed hoc falsum, nisi vehementer erro: saltem in indi-
 cibus nulla exempla inveni.

II.

Efterretninger

om

Kolding lærde Skole

i

Skoleaaret 1844—1845.

Af de 29 Disciple, som ved Udgangen af sidste Skoleaar besogte Skolen, bleve tvende, N. P. Petersen og S. P. Th. Olivarius, dimitterede til Universitetet og erholdt ved Examen Artium de Characterer, som nedenfor ere angivne*); tvende andre Disciple, C. S. Carlsen og C. Kjær, bleve paa samme Tid, formedelst anden Bestemmelse, udmeldte. Derimod bleve følgende 20 nye Disciple ved Skoleaarets Begyndelse optagne: 1) A. J. S. Barfoed; 2) S. T. Schmidt; 3) N. L. Bjerring; 4) C. S. K. Fredsted; 5) C. L. P. Evers; 6) L. K. Sabro; 7) S. J. W. Schmidth; 8) J. J. Brandt; 9) G. Bruun; 10) S. K. Eiler; 11) N. Jørgensen; 12) J. Jørgensen; 13) G. Thune; 14) E. Borch; 15) A. Borch; 16) S. M. A. Bryndum; 17) N. J. Lyse; 18) L. E. Petersen; 19) S. C. L. Schmidth;

*)	Udarbej- delse i Moders- maalet.	Latin.	Latinff Stiil.	Græsk.	Hebraisk	Reli- gion.	Historie.
N. P. Petersen .	laud.	laud.	laud.	l. p. c.	laud.	laud.	l. p. c.
S. P. Th. Olivarius	h. ill.	laud.	h. ill.	h. ill.	*laud.	laud.	laud.

	Geo- graphie.	Arith- metik.	Geo- metrie.	Tydsf.	Franst.	Hoved- karakter.
N. P. Petersen .	l. p. c.	laud.	l. p. c.	laud.	laud.	Laudabilis.
S. P. Th. Olivarius	h. ill.	laud.	laud.	laud.	laud.	Laudabilis.

20) O. Toft; ved Begyndelsen af Det Halvaar optoges endvidere Discipelen J. Lyse. Derimod forlode i Aarets Løb tre Disciple af 6te Klasse Skolen, nemlig W. Strazrup, S. Grønlund og S. J. Barfoed (optaget ved Skoleaarets Begyndelse). Skolen har derefter for Diebliffet et Antal af 43 Disciple, fordeelte saaledes paa Klasserne:

VI Klasse.

1. Andreas Ingerslev (afdøde Lieutenant, Soldbetjent Ingerslev i Malborg).
2. Jacob Marius Elieser Christian Gad (Pastor Gad i Herslev).
3. Poul Kragh (afdøde Skolelærer Kragh i Brandrup).
4. Peter Knudsen Blichert (afdøde Pastor Blichert i Kolding).
5. Magnus Christian Poulsen (afdøde Regimentsdyrlæge Poulsen).
6. Anton Emanuel Lodberg Eising (Skolelærer Eising i Dlbj).
7. Frederik Vincens Gad (Broder til Nr. 2).

IV Klasse*).

1. Hans Tjellestrup Schmidt (Gaardeier Schmidt i Gram).
2. Jacob Sophus Sprechler (Secretair Sprechler til Birkelyst).
3. Jeppe Madsen (Gjæstgiver Madsen i Kolding).
4. Otto Christian Diderik Walthers (afdøde Pastor Walthers i Sønder-Vjert).
5. Christian Pram Gad (Broder til Nr. 2 og 8 i VI Klasse).

---

*) Den 5te Klasse mangler i dette Skoleaar.

III Klasse.

1. Frederik Rudolph Deodat Kragerop (Pastor Kragerop i Kolding).
2. Johan Andreas Bryndum (Adjunct Bryndum i Kolding).
3. Søren Gysbert Kjær (Kammerraad Kjær til Straarup).
4. Michael Ernst Sophus Müller (Kjebmand Müller i Kolding).
5. Christian Sophus Kjær Fredsted (Proprietair Fredsted paa Høsfelballe).

II Klasse.

1. Ludvig Rosendahl Sabro (Consistorialraad Sabro i Kolding).
2. Fritz Phister Ingerslev (Skolens Rector).
3. Gunner Bryndum (Broder til Nr. 2 i III Klasse).
4. Frederik Jacob Wildt Schmidth (Pastor Schmidth i Nagel).
5. Emil Kjær (Broder til Nr. 3 i III Klasse).
6. Daniel August Grønlund (Rector Grønlund i Kolding).
7. Lars Müller (Broder til Nr. 4 i III Klasse).
8. Ludvig Schwensen (Procurator Schwensen i Kolding).
9. Nicolai Lorenz Bjerring (Cand. Pharm. Bjerring i Beile).
10. Conrad Ludvig Philip Evers (afdøde Bataillonskirurg Evers i Beile).

I Klasse.

1. Gundelach Møller Bruun (Lieutenant, Postfører Bruun i Kolding).
2. Hans Krarup Eiler (Provst Eiler i Leirskov).
3. Michael Lausen Jørgensen (Klubvart, Borgerrepræsentant Jørgensen i Kolding).

4. Andreas Michael Wisning Albinus (Cancellieraad Albinus ved Kolding).
5. Niels Lyse (Proprietair Lyse paa Branderuphougaard).
6. Jørgen Jørgensen (Broder til Nr. 3).
7. Andreas Borch (Stads'hauptmand Borch i Kolding).
8. Georg Fog Thune (Provst Thune i Gauerstund).
9. Hans Christian Louis Schmidth (Broder til Nr. 4 i II Klasse).
10. Erhardt Borch (Broder til Nr. 7).
11. Johannes Brandt (Bager Brandt i Kolding).
12. Lave Ernst Petersen (Kjobmand S. Petersen i Kolding).
13. Ulrich Tost (Skrædder Tost i Kolding).
14. Vilhelm Kjær (Broder til Nr. 3 i III Klasse).
15. Johannes Lyse (Broder til Nr. 5).
16. Solger Bryndum (Broder til Nr. 2 i III Klasse).

Af disse 43 Disciple ere de 24 saadanne, hvis Forældre have Bopæl i Kolding; de Dvrige ere udenbyes. Af de i Iste Klasse optagne nye Disciple vare 7, som enten manglede Noget i den lovbefalede Alder, eller i Henseende til Sikkerhed i Rettskrivning og Kundskab i de almindelige grammatikalste Grundbegreber ikke ganske præsterede det, som Skolen ellers efter de nu gjældende Bestemmelser maa kræve for Optagelsen. Da imidlertid det Samme tildeels gjaldt om nogle af Skolens ældre Disciple, og da af denne som af andre Grunde i Alar nogle Modificationer maatte gøres i den ellers for Skolens Underviisning udkastede Plan, kunde man uden Ulempe for de øvrige Disciple opfylde Forældrenes Ønske ved at optage disse Disciple paa det Vilkaar, at de skulde tilbringe 2 Alar i denne ellers (som de øvrige, med Undtagelse af 6te Kl.) eenaarige Klasse, og derfor i dette første Alar ikke tage Deel

i Underviisningen i Latin samt kun tildeels i de øvrige Disciples orthographiske Øvelser (Dictat), men derimod i de til begge disse Discipliner bestemte Timer sysselsattes med Afskrivning af en Dansk Bog, indtil de efterhaanden bleve modne til at deeltage i den hele Danske Underviisning (dette er med dem alle nu Tilfældet). Det følger af sig selv, at man i Fremtiden slet ikke eller dog kun i mindre Grad vil kunne træffe en saadan Foranstaltning, da de Grunde, som i Alar gjorde det baade umuligt og tilraadeligt, ikke saaledes ville senere kunne finde Sted.

I Efterretningerne for afvigte Skoleaar meddelees de Forandringer, som i Lobet af samme vare foregaaede med Lærerpersonalet ved denne Skole. Da det var blevet nødvendigt at ansætte tvende nye Lærere for at overtage Underviisningen navnlig i Mathematik og Naturvidenskaber samt i Tydsk, og da paa den anden Side Skolen i dette Alar ikkun kunde erholde 5 Klasser, hvoraf fulgte, at i samme langt færre Lærerekræfter udfordredes for at bestynde Underviisningen end den fuldstændige Besættelse af Skolens 7 Klasser i Tiden vil udfordre, saa indtraf den ubehagelige Nødvendighed, at Skolen maatte miste en mig Mand, der i halvandet Alar havde arbejdet i sammes Tjeneste, nemlig Cand. Theol. L. Hansen. Kort efter at Hr. Hansens Constitution her var ophævet, blev han imidlertid constitueret som Adjunct ved Randers lærde Skole. — Paa samme Tid frattraadte ogsaa Timelærer Silstrup, som i endeel Alar havde undervist i Kalligraphie. Deels tillode Hr. Silstrups Forretninger ved Borger-skolen ham kun meget vanskeligen at besørge saamange Timer i denne Skole, som sammes Udvidelse til flere Klasser nu og i Fremtiden vil udkræve, imedens det paa den anden Side vilde være lidet ønskeligt og forbundet med flere Vanskeligheder, at have to

Lærere i dette Fag; deels ansaaes det for fordeelagtigt og rigtigt, naar det lod sig gjøre, at have den samme Lærer i Kalligraphie og Tegning, i hvilket Fag nu skulde gives Underviisning, men hvilket Hr. Jilstrup ikke kunde paatage sig. Da Skolen derfor maatte miste ogsaa denne brave Lærer, erstattedes han ved Cand. Theol. Edvard Jensen, som fra 1ste October s. A. ansattes som Timelærer i Kalligraphie og Tegning. — En af Skolens ældre Lærere, Adjunct Bang, har allerede i flere Aar fristet den tunge Skiebne, ved en hidtil ulægelig Sygdom at see sig i den Grad afkræftet og svækket, at han aldeles ikke har kunnet besørge sine Embedsforretninger: han har derfor været dispenseret fra samme og hans Plads været besat med en constitueret Lærer (sidst Cand. L. Hansen). Da der endnu i Aar ikke viste sig nogen Udflugt til Forbedring af Adj. Bangs Helbredstilstand, blev han efter derom indgiven Ansøgning under 2den Mai d. A. entlediget fra sit Embede i Maade og med Pension.

Ved Begyndelsen af dette Skoleaar havde den königelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler endnu ikke bestemt sig for et Valg imellem de iøvrigt ikke Mange, der attraaede Ansættelse ved denne Skole navnlig for at overtage Underviisningen i Fransk, og af forskjellige Grunde ansaae Directionen saavel som jeg det for ufsikkert, at dette Valg endnu kunde udsættes i nogen Tid. For at gjøre dette muligt foreslog jeg og bifaldt Directionen, at Underviisningen i dette Sprog foreløbigen deeldes imellem Overlærer Troiel og mig; begge have vi nemlig i tidligere Embedsstillinger i flere Aar undervist deri. Saaledes overtog jeg Underviisningen i Fransk i VI Kl., Overlærer Troiel (imod særskilt Timebetaling) i IV og III Kl. Fra næste Skoleaars Begyndelse vil Underviisningen i dette Sprog (og i det Engelske Sprog, hvis samme bliver optaget i Skolen) blive overdraget til en navnlig dertil ansat Lærer, idet Di-

rectionen under 7de Juni dertil har constitueret Cand. Theol. N. W. Smith. Da det imidlertid ikke vilde være tilraadeligt, at lade denne Lærer tiltræde i dette Skoleaar, hvorved han vilde maatte overtage Tilendebringelsen og Afslutningen af en Underviisning, hvis største Deel var bleven besørget af Andre, saa vil Cand. Smith først fra næste Skoleaars Begyndelse tiltræde sine Functioner ved Skolen.

Fagene have i dette Skoleaar været saaledes fordeelte paa Lærerne *).

Rector Mag. Ingerslev: Latin, Græsk og Fransk i VI Kl., Dansk i II Kl.	21	Timer.
Overlærer Troiel: Latin, Græsk og Fransk i IV Kl., Latin og Fransk i III Kl.	28	—
Aldjunct Bryndum: Historie og Geographie i alle Klasser, Græsk i III Kl.	25	—
Aldjunct Jürgensen: Latin og Dansk i I Kl., Latin i II Kl., Hebraisk i VI Kl.	22	—
Aldjunct Wittrup: Religion i alle Klasser, Regning i I, II, III Kl.	22	—
Const. Lærer Christens: Tysk i alle Klasser, Dansk i III, IV, VI Kl.	21	—
Const. Lærer Buch: Mathematisk i III, IV, VI Kl., Naturhistorie i I, II, III, IV	17	—
Timelærer Jensen: Kalligraphie og Tegning i I, II, III, IV Kl.	19	—

*) Denne Fordeling har ikke i alle Puncter været saadan, som jeg, efter hvad jeg tidligere andensteds har udviklet, helst ønsker den ved en Skole: det er saaledes ikke ganske lykkes at combinere nogle Fag paa een Lærer, ved hvilke jeg ellers anseer dette for ønskeligt. Men det følger af sig selv, at Sligt altid noget maa reite sig efter Omstændighederne og de for Tiden stedfindende Forhold; det kunde i Aar ikke skee, uden at nogle Lærere vilde faaet altfor mange Timer, Andre altfor faa.

Desuden gives af Adjunct Bryndum i 4 egentlige Timer Underviisning i Gymnastik, af Adjunct Witttrup i 5 Timer i Sang, og af Cantor Rasmussen i 4 Timer i Musik.

Svareledes den hele Underviisningstid har været fordeelt imellem samtlige ovenfor nævnde Fag, vil følgende schematiske Oversigt vise:

Klasse.	Latin.	Græsk.	Skrævt.	Danf.	Lybh.	Fremf.	Religion.	Sistorie.	Geographie.	Naturhistorie.	Mathemat.	Kalligraphie.	Regnings.	Sang.	Gymnastik.	Sum.
VI.	9	5	2	2	3	3	3	3	2		3					35
IV.	9	4		2	2	3	2	2	2	2	4	2	1			35
III.	9	4		2	2	3	2	2	2	2	3	2	2			35
II.	8			4	4		3	2	2	2	4	4	2			35
I.	7			5	4		3	2	2	2	4	4	2			35
Sum	42	13	2	15	15	9	13	11	10	8	18	12	7	(5)	(4)	175

Til den paa høire Side af dette Schema staaende Sum, som angiver Antallet af enhver Klasses samtlige Underviisningstimer, maae endnu foies for alle Disciple 2 Timer egentligen til Underviisning i Gymnastik, og for dem, som dertil have Anlæg, 2 Timer til Underviisning i Sang (nemlig een for hver enkelt Stemme, een for alle Disciplene samlede). Disse Timer ere ikke regnede med ved Angivelsen af Klassesnes samtlige Timeantal, fordi i den Klasseinddelingen ikke følges. Til yderligere Oplysning aftrykkes nedenfor Timetabellen, som i dette Skoleaar har været fulgt. Det vil sees, at man ved samme har stræbt, saavidt det lod sig gjøre, at henlægge til Morgens- og Formiddagstimerne de Fag, som ifølge deres særdeles Vigtighed eller paa Grund af deres større Vanskelighed syntes at have Krav paa at blive henlagte til den Tid af Dagen, da Disciplenes Månd er friskest og deres Sjælskræfter ikke iforveien anstrængte ved foregaaende

T i m e t a b e l.

(Sei Side 8.)

	Måndag.	Tuesday.	Onsdag.	Thursday.	Friday.	Sædag.	Lørdag.
8-9.	VI. Religion. Latin. IV. Græff. III. Naturhistorie. II. Danff. I.	Ratin. Religion. Latin. Ratin. Geographic.	Ratin. Ratin. Religion. Geographic. Ratin.	Religion. Ratin. Græff. Ratin. Naturhistorie.	Ratin. Religion. Ratin. Naturhistorie. Danff.	Ratin. Religion. Ratin. Naturhistorie. Danff.	Ratin. Ratin. Religion. Ratin. Naturhistorie.
9-10.	VI. Græff. IV. Geographic. III. Ratin. II. Tydff. I. Religion.	Græff. Ratin. Geographic. Religion. Danff.	Ratin. Græff. Ratin. Ratin. Religion.	Græff. Naturhistorie. Ratin. Ralligraphie. Tydff.	Græff. Ratin. Geographic. Danff. Religion.	Græff. Ratin. Geographic. Danff. Religion.	Religion. Græff. Græff. Danff. Danff.
10-11.	VI. Ratin (Utemp.). IV. Danff. III. Regning. II. Geographic. I. Regning.	Ratin (Utemp.). Danff. Regning. Geographic. Regning.	Geographic. Græff. Mathematif. Ralligraphie. Tydff.	Ratin. Mathematif. Tydff. Ratin. Ralligraphie.	Ratin. Mathematif. Ratin. Tydff. Ralligraphie.	Græff. Ratin. Geographic. Ralligraphie. Tydff.	Græff. Danff. Ratin. Religion. Ralligraphie.
11-12.	VI. Mathematif. Sang: Discant. Regning 1ste Afdeling.	Sang: Tenor. Gymnastif III, II, I & I.	VI. Danff. IV. Mathematif. III. Ratin. II. Danff. I. Regning.	Regning 2den Afdeling. Gymnastif VI, IV & I.	Sang: Bas. Regning IV & I. Gymnastif III, II, I & I.	Regning 3die Afdeling. Gymnastif VI, IV & I.	
2-3.	VI. Sistorie. IV. Naturhistorie. III. Tydff. II. Ratin. I. Ralligraphie.	Mathematif. Tydff. Græff. Regning. Ralligraphie.	Feberatf. Ralligraphie. Naturhistorie. Regning. Geographic.	Regning 4de Afdeling. Gymnastif VI, IV & I.	Tydff. Geographic. Ralligraphie. Ratin. Regning.	Tydff. Sistorie. Regning. Ralligraphie. Ratin.	
3-4.	VI. Franff. IV. Ratin. III. Ralligraphie. II. Ratin. I. Tydff.	Græff. Ratin. Ralligraphie. Ratin. Regning.	Mathematif. Ratin. Ralligraphie. Tydff. Regning.	Mathematif. Ratin. Ralligraphie. Tydff. Regning.	Sistorie. Franff. Tydff. Ratin. Regning.	Sistorie. Tydff. Franff. Ratin. Regning.	
5-6.	VI. Ratin. IV. Franff. III. Danff. II. Regning. I. Ratin.	Feberatf. Mathematif. Ratin. Tydff. Sistorie.	Ratin. Mathematif. Ratin. Tydff. Ratin.	Ratin. Ratin. Danff. Sistorie. Ratin.	Danff. Mathematif. Ratin. Religion. Sistorie.	Franff. Ratin. Sistorie. Tydff. Ratin (Dupletering).	
	Druff.	Sang: Alle.		Druff. Sang: 90f.	Druff.	Druff.	

Underviisning (derfor er hver Dag den første Time i en eller anden Klasse anvist Religion, og Timerne i dette Fag næsten alle henlagte til de to første Timer; af de øvrige Formiddagstimer anvendes de fleste til Underviisningen i de gamle Sprog). Derimod anvendes i de lavere Klasser (i de høiere Klasser lader saadant sig kun i ringe Grad indrette) de sidste Timer om Formiddagen og de første om Eftermiddagen saavidt muligt til saadanne Underviisningsgjenstande, som i mindre Grad anstrænge Disciplene, saasom Kalligraphie, Regning o. d. l. — Onsdag Eftermiddag har Skolen Frihed: jeg anseer det for særdeles gavnligt, at der tilstaaes Disciplene en fri Eftermiddag, for at den af de yngre Discipline kan anvendes til Recreation og til Læsning af nyttige Bøger, af de ældre deels i samme Dimeed, deels til Udførelse af længere især skriftlige Arbejder (i VI Kl. ere derfor ogsaa de Danske Udarbejdelser regelmæssigen blevne afleverede om Torsdagen eller Fredagen). Lærerne vare enige med mig i, at det var bedre hertil at vælge Onsdag Eftermiddag, som liggende midt i Ugen, end Leverdag Eftermiddag, da den paafølgende Søndag dog gav en Hviledag. For at erholde denne Eftermiddag fri, have nogle Underviisningstimer i Sprog og Videnskaber maattet henlægges til Timen 11—12, i hvilken ellers kun undervises i Tegning, Sang og Gymnastik; navnlig finder dette Sted om Onsdagen. Men det paasees, at Disciplene til de Dage, paa hvilke dette finder Sted, paa anden Maade erholde nogen Lettelse, f. Ex. derved at til disse Dage især henlægges Timer, i hvilke extemporale Øvelser foretages: saaledes have Disciplene i VI Kl. ingen Lectie havt til den Mandag Formiddag til Latin henlagte Time, men oven i samme i extemporal Oversættelse. — I Henseende til de Latinske og de fleste andre Stile er den Foranstaltning truffen, at de for samme bestemte Timer alle ere henlagte til Eftermiddagen:

det er paalagt Disciplene ved deres Ankomst om Morgenens paa Skolen at aflevere deres Stilebøger til Klasseens Ordensdyr, som besorger dem afleverede til Læreren. Denne retter dem hjemme, saa at de senest om Eftermiddagen inden Kl. 2 kunne afhentes hos ham og derpaa i Timen gjennemgaaes for Disciplene. Hensigten med denne Anordning er at forebygge, at Disciplene om Aftenen skulle gaae med Stilebøgerne til Lærerne, hvilket deels, især for de yngre og i ondt Veir, ikke er gavnligt, deels, som en Anledning til at gaae ud og som en Afbrydelse af Arbejdet, ofte kan lede til Misligheder.

Da ved dette Skoleaars Begyndelse Skolen endnu be-
 fandt sig i en provisorisk Tilstand, idet de endelige Bestem-
 melser for dens tilkommende Organisation og hele Stilling
 til den paafølgende academiske Underviisning endnu ikke vare
 tagne, var det ikke muligt at udkaste for Underviisningen en
 Plan, som kunde beregnes paa fremdeles at være den gjæl-
 dende og ledende Norm for Skolens Virksomhed. Man
 maatte indskrænke sig til en Plan blot for dette Skoleaar,
 hvilken tilmed nødvendigvis noget modificeredes ved Hensyn
 til det Standpunkt, paa hvilket de ældre Discipline nu stode
 ifølge en Underviisning, der i væsentlige Punkter havde væ-
 ret anderledes indrettet og inddeelt end nu vil blive Tilfæl-
 det: dette udelukkede imidlertid ingenlunde en Anvendelse af
 en Deel af de Hovedgrundsætninger, som i ethvert Til-
 fælde ogsaa i Fremtiden ville blive de ledende. En særdeles
 Opmærksomhed blev ved denne Plan henvendt paa Anord-
 ningen af Sprogunderviisningen i Almindelighed og Under-
 viisningen i Modersmaalet isærdeleshed, baade paa Grund
 af dennes Vigtighed i og for sig, og for paa den bedst mu-
 lige Maade at udføre den Grundsætning, som i Program-
 met for sidste Skoleaar S. 51 f. blev udtalt, at den første
 grammatikalske Underviisning skulde meddeles i og forme-

delst Modersmaalet, og at saanne skulde være saaledes forud for Underviisningen i de andre Sprog, at denne kunde støtte sig til hiin, indtil hvor, i de høiere Klasser, Underviisningen i Syntax indtræder, i hvilken den Latinske Syntax bliver Udgangspunctet for Underviisningen i de andre Sprog. For saa fuldstændigen som muligt at vise, hvorledes vi have stræbt at løse den ovenfor nævnedes Opgave, meddeles jeg her den Plan for Underviisningen i Modersmaalet i de to nederste Klasser, som jeg og den vedkommende Lærer ved Skoleaarets Begyndelse drøftede og vedtog: Planen for den øvrige Underviisning, hvilken ligeledes, for en Deel efter et af mig forfattet Udkast, for Skoleaarets Begyndelse blev overveiet og drøftet i forberedende Meder imellem vedkommende Lærere og mig og derefter i et Plenarmøde af sauntlige Lærere blev foredraget og vedtagen, vil sees af det, der nedenfor meddeles om det i indeværende Skoleaar Læste.

Plan for Underviisningen i Dansk i de to nederste Klasser.

I XI. Underviisningen omfatter her fire Dele: Oplæsning, Udenadslæren og Fremsigten af det Lærte, Skriftlige Øvelser og Grammatik. — Oplæsning. Til hver hertil bestemt Time gives et Stykke for, hvorpaa Disciplene skulle forberede sig, deels i at læse det flydende og godt op, deels i at stava Ordene udenad (en Øvelse, som særdeles meget understøtter Øvelserne i Orthographie), deels for at gøre Rede for det i grammatikalsk Henseende, med Hensyn til de grammatikalske Kundskaber, de efterhaanden erhverve. Hvis det anses fornødent, kan 'man indskrænke det Sidste til en Deel af Lectien. Mere end f. Ex. en Side (i Begyndelsen $\frac{1}{2}$ Side) bør ikke gives for til en Time, og deraf i Begyndelsen kun Noget til de nævnte Øvelser. I den sidste Deel af Timen foretages Øvelser i at oplæse Noget, hvorpaa Disciplene ikke have forberedet sig. Ved begge Dele maa det Læste i Henseende til Indhold og Ord gøres til Gjenstand for en saadan

Forflaring, at Disciplene fores til at forstaae *Ult* og vænnes til en træufsom Læsning. Den Grundfætning maa følges, at det er bedre at læse to Linier rigtigt end tyve slet; derfor maa enhver Feil rettes, og man maa vedblive, indtil Discipulen selv har rettet den ved idelig Gjentakelse. Thi det eneste Middel til at faae Bugt med Disciplenes skjodesløse og slette Udtale og Læsning er, at de ikke slippe, førend de have gjort det bedre. Læreren maa dernæst ogsaa understøtte sin Rettelse af Disciplene ved selv at læse dem for, og give dem anden practisk Anviisning.

Udenadslæren. Disciplene kunne i Almindelighed gjerne selv vælge, hvad de ville lære udenad (det vil naturligviis saa godt som altid være poetiske Stykker); dog bør de altid først vise Læreren det Valgte. De bør tilholdes at lære det aldeles noiagtigen, men derfor bør de og kun tage smaa Stykker, i hvilken Henseende Læreren sætter dem Lectie for. Den Fordring, der skal gjøres til dem, gaaer nemlig mindre ud paa selve Dvølsen i at lære udenad — ihvorvel denne som Middel til at øve Huskommelsen og til at skaffe dem Besiddelse af poetiske Stykker har sit Værd i og for sig — end derpaa, at de forstaae det poetiske Udtryk, og at de kunne gjengive det Lærte godt og smagfuldt, hvortil nødvendigen horer, at de kunne det aldeles ferdigen: dette maa derfor ogsaa først kræves. For at vinde Tid til at gennemgaae disse poetiske Stykker i alle Henseender ordentligen, kan det maaskee dog blive nødvendigt at lade 3 til 4 Disciple tage det Samme (men disse kunne da vælge selv i Forening), hvorved ogsaa vindes, at Disciplene kunne ved at høre paa hinanden blive opmærksomme paa adskillige Feil, som ofte begaaes, og de sidste agte paa at vogte sig for de af de første begaaede Feil.

Skriftlige Dvøelser. Disse bestaae her i Dvølse i Retfærdning og foretages i Regelen ved at lade Disciplene skrive efter Dictat; dog kunne maaskee efter nogen Tids Forløb smaa Oversættelser fra Tydsk eller Latin afveyle med Dictat. I det sidste Halvaar kunne muligen disse faae Dørvægten; men det maa stedse paases, at Disciplene kunne Oversættelsen fuldkommen noiagtigen, saa at de ikke af Mangel herpaa nedskrive Noget, der strider mod det Danske Sprogs Regler eller Sprogbrug.

Stoffet maa altjaa være taget af Noget, der nyligen er læst, og som Disciplene kunne oversætte let og rigtig. Læreren gjør i Almindelighed sikkrest i at vælge Oversættelse fra Latin, fordi han her lettest kan skaffe sig Sikkerhed for, at Disciplene kunne oversætte noigtigen og rigtig, eftersom det er hans eget Fag. I Regelen udfores de skriftlige Arbejder i denne Klasse paa Skolen. Ved Dictat nedskrives først paa Tavlen, derpaa indskrives i Bogen, reenligt og ordentligt, hvorpaa Læreren retter Stilene hjemme ved at sætte Tegm til Feilene; i næste Time gjennemgaaes disse ved at spørge Disciplene, hvorfor Noget er urigtigt, og, hvis de ikke vide det, vejlede dem til at finde det. Det kan indrettes f. Ex. saaledes, at Læreren dicterer i den første halve Time, hvorpaa Disciplene i den øvrige Deel af Timen reenskrive det Dicterede i Stilebogen, imedens Læreren kalder hver enkelt hen til Kathedret og der gjennemgaaer med ham hans Feil. Discipelen indskriver da strax bag i Bogen, paa de dertil affatte Blade, Rettelserne af den nu gjennemgaaede Stiil (hver Stiil faaer derfor sit Nummer foran og ved Rettelserne). Er der ved Enkelte, som have mange Feil, ikke Tid hertil, nedskrives Rettelserne af disse hjemme, hvortil Læreren giver sin Anviisning. For hver 3die eller 4de Stiil gives Rettelserne til Lectie, saa at Disciplene spørges, hvori deres Feil bestode; Feil i Nedskrivningen af Rettelserne regnes med ved Bedømmelsen af Lectien. Læreren maa ofte eftersee Rettelserne og paasee, at der rettes rigtig og ordentligen. Skrives strax ind i Bogen (i hvilket Tilfælde der maa dicteres langsomt), kan der vistnok vindes mere Tid, saa at Stilene kunne rettes hoit og alle Disciplene deeltage deri; men i Begyndelsen gaacr det i Almindelighed ikke an.

Grammatik. Det er ovenfor sagt, at den grammatikalste Underviisning i Modersmaalet skal danne Grundvolden og Udgangspunktet for den hele Sprogunderviisning, og derfor stedse være forud for hvad der læres af de andre Sprogs Grammatik. I 1ste Klasse skal derfor Formlæren fuldendes; det skeer her, som i II Kl., blot ved mundtlig Underviisning, en Lærebog i Grammatik bruges aldeles ikke. For at frembringe en Eenhed og Overeensstemmelse, som meget vil lette Disciplene Arbeidet, og for saa

meget som muligt at raade Bod paa de Misligheder, som følge af Brugen af de efter forskjellige Systemer udarbejdede Grammatiker i forskjellige Sprog, vil man holde sig saa nær, som det lader sig gjøre, til Madvigs Latinſke Grammatik og — i enkelte Dele med Benyttelse af mere fattelige og populære Udtryk — følge denne Bog i Definitioner og overhovedet i Terminologien, ſiden ogsaa i Klaffificationen og Benævnelferne af de enkelte Arter af Sætninger o. d.

Denne Deel af Underviisningen i Modersmaalet begynder da dermed, at Læreren ſiger, hvad en Sætning er (og hvad der ikke er en Sætning o: Udtryk, Phrafer), dernæft vælger en Sætning ſ. Ex. „Ild varmer“ eller deslige. Deraf forklares et Subſtantiv og et Verbum, begge Dele aldeles korteligen, men ſaaledes, at Disciplene ſelv øves i at tilføie flere Exempler. Herpaa forklares begge Ordene ſom Subject og Prædicat; dette ſidſtes 2 Former oplyſes (varmer — er varm). Disciplene gives en beſtemt, populær Formel til at ſpørge for at finde Subject, Prædicat og ſiden Object. Nu udvides Subſtantivet ved Tillæg: „ſtærk Ild, Ilden, den ſtærke Ild“, med Definition og Forklaring af Adjectiv og Artikel. Deraf tilføies et Object: „Ilden v. Bærelſet, det ſtore Bærelſe“, o. ſ. v. med Forklaring; ogsaa: „Bærelſet varmes af Ilden“ (dog ingen Navne endnu paa Activ og Paſſiv). Herefter nævnes og forklares Nominativ og Accuſativ. Ved Exempler, ſom „Solens Ild varmer, Ildens Barme er ſtærk, Manden ſlukker Naboens Ild“, læres Genitiv, ved Sætninger ſom „Manden gav Ilden Røring“ Dativ; endelig Vocativ ved paſſende Exempler. Ved Overgangen til Latin gjøres en Bemærkning om, at man i Danſk bruger Prepoſitioner i mange Tilfælde, hvor det Latinſke Sprog, ſaavelſom andre, kunne betegne de ſaaledes antydede Forhold ved egne Endelſer, og i Forbindelſe hermed forklares Ablativ. Dette forſte Curſus indøves omhyggeligen, ogsaa ved at lade Disciplene danne Sætninger, hvori diſſe Elementer forekomme, foruden ved at lade dem finde dem under Læſningen. Deraf tilføies det Fornødne om Fleertals- og Kjensdannelsen.

2det Curſus. Ved paſſende Sætninger læres **Talord**, **Pronomina** og deres forſkjellige **Arter** med fornøden **Definition** og **Forklaring**; dernæſt **Adjectivernes Comparation**.

3die Curſus. **Verberne**: **Perſoner**, **Tider**, **Maader** o. ſ. v. forklares og indøves paa ſamme **Maade** ſom det **Foregaaende**.

4de Curſus. De øvrige **Taledeler**, ſom hidtil, hvis det anſees fornødent, have kunnet gaae under den almindelige **Bekendte Partikler**.

For ikke at opholde den øvrige **Underviisning**, navnlig i **Latin**, maae i **Begyndelſen** (ſaa længe det er nødvendigt) alle **Timerne**, baade de **Danſke** og de **Latiniſke**, anvendes paa denne **grammatikaliſke Underviisning**. Thi det **førſte Curſus** maa være **fuldendt**, førend der **begyndes** paa **Latin**; imedens de **Latiniſke Declinationer** læres, **gennemgaaes** **2det** og **3die Curſus**. Efter dette følge de **Latiniſke Pronomina** og **Verber**, hvilket da bliver en **Repetition** af det **3die Curſus** i **Danſk**. Imedens de **Latiniſke Verber** læres (for det **Meſte** efter **Halvaarsexamen**), **gennemgaaes** **4de Curſus**. Man maa ikke gaae fra det ene **Curſus** til det næſte, førend idetmindſte de **fleſte Diſcipler** ere **ſikre** deri.

Naar det **førſte grammatikaliſke Curſus** er **fuldendt**, anvendes **2 Timer** ugentligen til de **ſkriftlige Dvæſer**, **2 T.** til **Dplæsning** og **Grammatik**, **1 Time** til **Fremſigelse** o. ſ. v. af **udenadlærte poetiſke Stykker**.

II Kl. Ligeſom i **I Kl.** **Formlæren** **fuldendtes**, ſaaledes ſkal her **gennemgaaes Syntaxen**, forſaavidt herom er **Tale**. Da **Sproget** er **bekendt**, og **Efterfølgningen** af dets **Regler** **tilveiebringes** ikke ved at lære diſſe men ved **Dilvænnelse** til at **tale** og **ſkrive** **rigtigen**, ſaa vil **Underviisningen** gaae ud paa at føre **Diſciplene** til en **bevidſt Erkjendelse** af de **Regler**, ſom de **ubevidſte** i **Talen** følge, og af de **grammatikaliſke Conſequentſer**, ſom de ved **Ordforiningen** anvende, **kort**, til at **vide**, **hvoreledes** og **hvorfor** de **tale** **rigtigen**. Nærmest lære de at **kjende** den **ſammenſatte Sætning**, **Hoved- og Biſætning** ſamt dennes **forſkjellige** **Arter** og de **Maader**, hvorpaa, ſamt de **Ord** ved hvilke de **knyttes** til **Hovedſætningen**, med **hvad** dertil **videre** hører. Læren om **Skilletegnene** meddeles og indøves ved **ſkriftlige Dvæſer** og under **Læsningen**.

Af W. Borgens „Veiledning til Affattelse af Udarbejdelser i Modersmaalet“ benyttes paa passende Maade de 7 første Lectioner. De skriftlige Dvælses, til hvilke anvendes 2 Timer ugentligen, bestaae for en stor Deel i Oversættelser fra Tydsk og Latin og i Gjenfortælling især af noget Lært (smaa historiske Stile), endvidere, ved Indøvelsen af Skilletegnene, af Dictat; de udføres ogsaa her paa Skolen, og i alt Væsentligt forholdes med Hættelsen som i I Kl. Til de mundtlige Dvælses anvendes 2 Timer, deraf den ene sædvanligen, men ikke altid, til Udenadskæren af poetiske Stykker.

Overfigt over det i indeværende Skoleaar Fæste.

Dansk.

I og II Kl. (Efter Planen). III Kl. Formedelst Disciplenes Svaghed i dette Fag har denne Klasse i Aar maattet gjenneengaae og ved Dvælses befæstes i Udskilligt af det, som ellers tilhører de to nederste Klasser. Benziens Grammatik er gjenneenlæst. De skriftlige Dvælses have bestaaet i Oversættelser fra Tydsk til Dansk, og i Nedskrivning af en umiddelbart foran fortalt liden Historie (undertiden i Stile efter 5te og 11te Lection af Borgens Veiledning): hine skreves hjemme, disse sidste paa Skolen, af hver havde to maanedligen. Til Dplæsning og øvrige mundtlige Dvælses havde 1 Time ugentligen. IV Kl. Fordelingen har været som i III Kl. De skriftlige Arbejder have bestaaet i Oversættelser fra Latin og Tydsk, i enkelte Udarbejdelser efter 18de og 20de Lection i Borgens Veiledning (af hvilken overhovedet 1—20 Lection blev gjenneengaaet mundtligen) samt af historisk Indhold. Da næsten alle Disciplene vare meget svage i Orthographie, ere de hyppigen blevne øvede ved Dictat. Mundtlige Dvælses som i III Kl. VI Kl. Hver anden Uge er skrevet en Udarbejdelse, tildeels efter 18de, 20de, 30—37te Lection af Borgens Veiledning, af hvilke 1—36te

Lection i første Halvaar bleve mundtliggen gennemgaaede. Af de fleste Udarbejdelse udkaste Disciplene først en Disposition, som afleveres til Læreren, otte Dage efterat Opgaven er givet, og derpaa af ham rettes og tilbageleveres, hvorefter Disciplene i de tilbagestaaende otte Dage udarbejde Afhandlingen. Passende Dvælses i Oplæsning, navnlig af Holsts poetiske Læsebog; desuden forelæstes Disciplene Endeel af Holberg og af de senere Digtere indtil Dehenschläger, af Hjempeviserne o. M.

Latin.

I Kl. Den regelmæssige Declination og Conjugation efter Madwigs mindre Grammatik i den Orden og Folge, som er angivet ved Underviisningen i Dansk, og indøvet ved Oversættelse af udvalgte Exempler og Stykker i W. Borgens Læsebog og Grotfends Elementarbog (oversat af Wesenberg), saavel fra Latin til Dansk som omvendt. II Kl. Den hele Formulære efter samme Bog (Kjensreglerne læres efter Grotfend); en stor Deel af Grotfends Elementarbog gennemgaaes. III Kl. Af de 9 ugentlige Timer ere 4 anvendte paa Læsning af Forfattere. I det første Halvaar læstes statarisk og repeteredes 34 Kapitler af Cornelius Nepos (Datames — Agesilaus incl.). I det sidste Halvaar fortsattes denne Læsning i 2 Timer ugentligen, hvori læstes 17 Kapitler (Eumenes og Phocion), samt alt det Læste i Cornelius repeteredes; i de 2 andre Timer læstes mere cursorisk 1ste Bog af Phædri Fabler, hvorpaa Disciplene selv forberedte sig (ved Hjælp af Numærkningerne i Lindbergs Udgave); naar Tid levedes, læstes cursorisk extemporalt i 2den og 3die Bog af Fablerne. Til Latinsk Grammatik anvendtes hele Aaret igjennem 4 Timer, navnlig paa 1ste Afsnit af Madwigs Syntax (Casuslæren), hvoraf dog mange Numærkninger og desl. bleve oversprungne. I Almindelighed gaves kun een Regel for til hver Time, men tillige $\frac{1}{2}$ eller

1 Side at oversætte mundtligt af de dertil svarende Exempler i Troiels Samling; de øvrige Exempler oversættes extemporalt, og repeteredes ofte senere, naar der var Tid dertil. Overgang et Kapitel i Syntaxen paa denne Maade var gjennemgaaet, repeteredes det i nogle faa Timer, og ved Enden af hvert Halvaar det hele læste Pensum. Formulæren repeteredes i smaa Lectier i de Timer, hvori Cornelius læstes, med Undtagelse af Kapitel 17—23, samt 25, hvortil der ei blev Tid, da Omstændighederne nødte til at dvæle længe ved den regelmæssige Conjugation. Stiil skreves i 1 Time ugentlig paa Skolen og eensang ugentlig hjemme; Opgaverne toges af Troiels Exempler, sædvanlig af de Stykker, der vare gjennemgaaede mundtligt omtrent en Uge isørveien.

IV Kl. Af de 9 ugentlige Timer anvendtes 4 til Læsning af Forfattere. I det første Halvaar læstes statarisk og repeteredes 3die og 4de Bog af Cæsar de bello Gallico; tillige lærtes efterhaanden og repeteredes tilsidst Afsnittet om Krigsvæsenet i Voiesens Romerske Antiquiteter. I sidste Halvaar læstes 1 Time ugentligen mere cursorisk de første 21 Kapitler af 5te Bog af Cæsar, hvorpaa Disciplene selv forberedte sig; de øvrige 37 Kapitler af samme Bog læstes i en anden Time extemporalt; i Slutningen af Aaret repeteredes i disse 2 Timer 3die og 4de Bog igjen; naar der var Tid, retroverteredes et Stykke af Lectien. I de 2 øvrige ugentlige Timer af sidste Halvaar læstes statarisk og repeteredes af Seldbauschs Chrestomathie af Ovids Metamorphoser Stykkerne XIV—XIX incl. (c. 600 Vers); Disciplene gjordes bekendte med Hexametret, men ikke synderlig med Prosodien. Paa Syntaxen i Madvigs Grammatik anvendtes 3 Timer ugentlig; først læstes 1ste Afsnit (dog ei alle Anmærkninger), og indøvedes ved extemporal Oversættelse af Troiels Exempler (Omstændighederne nødte til at begynde med dette Afsnit og at dvæle noget længe derved). I sidste Halvaar læ-

stes et Udvalg af 2det Affnit fra § 318—400 incl. Vaade ved dette og ferrige Affnit repeteredes det Læste efterhaanden Kapitelviis, og tilsidst paa een gang. Formlæren repeteredes i smaa Lectier i 1ste Halvaar i de 4 ugentlige Timer, hvori Cæsar læstes, i sidste Halvaar i større Lectier til den ene Time, hvori læstes ex tempore. I første Halvaar skreves sædvanlig 2 Stile ugentlig hjemme, og undertiden desuden 1 paa Skolen; Opgaverne toges først af Troiels Materialier (paa Grund af de fleste Disciples Svaghed), senere af Ingerslevs Materialier 1ste Samling. I sidste Halvaar skreves regelmæssigen 2 Stile ugentlig hjemme, 1 paa Skolen, efter sidstnævnte Bog. Den Tid af de 2 ugentlige Timer, som levedes fra Stillskrivningen paa Skolen og fra at gjennemgaae de af Læreren hjemme understregede Feil, anvendtes til mundtlig extemporal Oversættelse i de to nævnte Boger. VI Kl. I Begyndelsen af Skoleaaret læstes 2det Affnit af Madvig's Grammatik saaledes, at, for den hurtigere Fremgangs Skyld, Anmærkningerne ikke lærtes af Disciplene under deres Forberedelse men derimod bleve gjennemgaaede paa Skolen; i den Rest af hver Time, som blev tilovers fra dette grammatikalske Pensum, læstes extemporalt en Deel af Curtius lib. IV; senere læstes Resten af denne Bog med cursorisk Forberedelse af Disciplene i nogle faa større Lectier. Derefter læstes statarisk, og saaledes at det Meste forud blev gjennemgaaet, Ciceron. Disput. Tuscul. lib. I, efterat en passende Indledning til Ciceros filosofiske Skrifter var iforveien bleven Disciplene meddeelt (tildeels formedelt Dictat). Herefter læstes cursorisk*) Terentii

---

*) Ved cursorisk Læsning forstaae vi en saadan, ved hvilken en raskere Fremgang stræbes bewirket derved, at kun det medtages, som hører til ethvert Steds Fortolkning, hvorimod alle andre grammatikalske og sproglige Bemærkninger forbigaaes: det saaledes læste

Phormio saaledes, at Disciplene selv forberedede sig paa det Meste og kun forsaabid, som der i Slutningen af Timen blev Tid dertil, beholdt Lidt gjennemgaaet derved, at de under min Veiledning selv forsøgte at oversætte det. Derpaa dicteredes en meget kort Oversigt over den Græske Mythologies Hoveddele, oplyst ved mundtligt Foredrag og ved Forevisning af Afbildninger. Efterat derpaa Profodien og Metriken var læst i Madvig's Grammatik, læstes statarisk Virgili's Æneid. lib. IV & VI, saaledes at omtrent det Halve af hver Lectie blev gjennemgaaet, og at Disciplene ved egen Hjælp læste det Øvrige. Extemporalt var imidlertid læst Curtius lib. IX. Efter Halvaarsexamen læstes derpaa Boiesens Romerske Oldsager indtil Afsnittet om det private Liv (dog med Forbigaaelse af Noget af Afsnittet om Retsvæsenet), hvorefter læstes statarisk Livius lib. II og Horatii Odar. lib. II; hiin blev ikke gjennemgaaet for Disciplene, denne for det Meste. Extemporalt læstes imidlertid Cicero de amicitia. Til Stile (2 skriftlige og 1 mundtlig hver Uge) benyttedes sædvanligen Henrichsens Materialier 2den Samling.

Græsk.

III Kl. Da de ældre Disciple i denne Klasse allerede havde læst noget Græsk, hvilket ikke var Tilfældet med den i samme optagne nye Discipel, maatte Klassen i Aar deles i to Partier, hvilket ellers naturligviis ikke vil skee. De ældre Disciple have læst Langes Grammatik indtil de uregelmæssige Verber, indøvet ved Bergs Læsebog 1ste Cours; den yngste Discipel har kun læst indtil Verba contracta incl. IV Kl. I 4 ugentlige Timer er læst statarisk og re-

---

repeteres ikke og opgives ikke til Examen. Disciplene forberede sig altsaa til denne, derimod ikke til den extemporale Læsning, hvortil habes 1 Time ugentlig.

peteret af Bergs Læsebog 2det Cursus p. 1—52 (ogsaa de Danske Stykker ere oversatte mundtligt paa Græsk). De fleste Disciples Langsomhed og Skoleaarets Korthed *) tillode ei at gaae videre, især da Grammatiken (Langes) maatte repeteres i smaa Lectier i de samme Timer; af denne læstes hele Formlæren, med Forbigaaelse af Tillæget om Diallecterne samt Fortegnelsen over de uregelrette og defective Verber. Dintrent et Par Gange egentlig er et Qvarteer anvendt til skriftlige Øvelser, først Afskrivning, dernæst Dictat, siden skriftlig Oversættelse af de mundtlig gjennemgaaede Danske Stykker, og undertiden skriftlig Retroversion af et lidet Stykke af Lectien. VI Kl. I Begyndelsen af Aaret var det nødvendigt at repetere Grammatikens Formlære: i den Deel, som blev tilovers af hver Time, læstes extemporal Herodot lib. I Capp. 1—45. Derefter læstes statarisk Herodot lib. IV og Homeri Iliad. IV, V, VI; af begge Forfattere blev Noget (for det Meste temmelig kort og hurtigen) gjennemgaaet for Disciplene, paa Resten af Lectien maatte de selv forberede sig. Efterat derpaa Homer. Odys. lib. IX—XII incl. var læst cursorisk (Disciplene maatte i Almindelighed forberede sig paa at kunne oversætte 150 à 200 Vers), læstes statarisk Plato Apol. Socratis. (Det maa bemærkes, at til det ved Latinen omtalte Foredrag over Mythologien anvendtes tillige endeel af de Græske Timer).

Hebraisk.

Den ældste Afdeling af Klassen har læst hele 1ste Mosebog samt 6 Psalmer; den nederste Afdeling 1ste Mosebog Kap. 12—27. Hele Klassen har gjennemgaaet og repeteret Lindbergs Grammatik.

---

*) Da det nye Skoleaar første Gang skal begynde med 1ste Septem-
ber, er det indvarende I Maaned kortere end sædvanligen.

Endsk.

I Kl. I Begyndelsen anvendtes al Tiden paa Øvelse i rigtig Udtale og Dplæsning, siden kom Oversættelsen med og i 2det Halvaar Grammatik. I Kungs Læsebog for Bern er læst S. 1—12, 18—33, 62—68 og extemporalt desuden lidt videre; i Grammatik (Hjorts) de regelmæssige Verber af 1ste Conjugation (de yngste Disciple i Kl. have ikke læst dette Sidste). II Kl. Kungs Læsebog S. 62—87, 129—158; i Grammatik læst 2den Conjugation og repeteret 1ste. III Kl. Hjorts Læsebog 1ste Deel S. 16—26, 58—73; i Grammu. Conjugationerne, Substantivernes og Adjectivernes Declination. IV Kl. Hjorts Læsebog 1ste Deel S. 87—93, 167—173, 194—212; i Grammu. det Samme som i III Kl., indøvet mundtliggen ved Gudeel af Exemplerne i Bresemanns Stiløvelser. VI Kl. Formulæren er repeteret og det Meste af Syntaxen læst; Bresemanns Stilov. S. 1—90 ere gjenneemgaaede mundtliggen, og i det sidste Halvaar er en Deel af hver Lectie bag efter skrevet som Stil; S. 91—109 er læst extemporalt. I Hjorts Læsebog er 1 L. ugentlig læst extemporalt: kun i Begyndelsen af Maaret læstes Noget med Forberedelse.

Franssk.

III Kl. (Disciplene havde allerede før læst noget Franssk). Af de 3 Timer ugentlig er omtrent $\frac{2}{3}$ anvendt til Borrings Manuel des enf. p. 85—142 (3die Udg.). Lectien er altid bleven forelæst og omhyggeligen gjenneemgaaet. Sædvanlig lærtes 6 à 8 Linier af Lectien udenad. Ved Repetitionen retroverteredes næsten stedse et Stykke af Lectien. Foruden Dplæsningen af Lectien er der ogsaa ikke sjelden anstillet andre Læseøvelser. Af Borrings Grammatik ere læste de Afsnit af Formulæren, hvori Artiklen (ogsaa i dens saakaldte partitive Brug) og Hjælpeverbernes Conjugation afhandles; disse Afsnit ere efterhaanden indøvede ved parallelle Lectier i Ingerslevs Ma-

terialier (I, II, XIII og XIV). Denne grammatikalske Underviisning, hvorpaa der først begyndtes midt i Skoleaaret, har optaget omtrent $\frac{1}{3}$ af Tiden. Skriftlige Dvælses ere sædvanlig flere Gange egentlig anstillede, først ved Afskrivning af Lectien, dernæst ved Dictat af det udenadlærte Stykke, derpaa af et andet Stykke af Lectien, og endelig ved skriftlig Oversættelse af de forhen mundtlig oversatte Danske Exempler i Jagerslevs Materialier; ogsaa er der skrevet Schemata over Hjelpeverbernes Conjugation. IV Kl. Af de 3 egentlige Timer er Noget over $\frac{1}{3}$ anvendt paa Borrings Læsebog for Mellemklasser P. 193—197 og P. 217—262. Lectien er bestandig bleven gjennemgaaet. Ved Examinationen er der sædvanlig tillige prøvet i de grammatiske Former, der forekom i Lectien og vare gjennemgaaede i Grammatiken. Under tiden er et Stykke blevet retroverteret mundtlig. Det Læste er repeteret (det Meste 2 Gange). Paa Grammatik (Borrings) anvendtes omtrent $\frac{2}{3}$ af Tiden; og dog kunde man formedelst de fleste Disciples Langsomhed og Tidens Korthed ei blive færdig med hele Formulæren, idet de uregelmæssige Verber slet ikke bleve gjennemgaaede; det Dvælses af Formulæren læstes og indøvedes for det Meste ved de tilsvarende Exempler i Jagerslevs Materialier. Heraf er læst I—XI incl.; XIII; XIV; XV, 1; XVI, 1; XVII og XVIII; af XIX og XXI er en Deel gjennemgaaet extemporalt. Skriftlige Dvælses ere sædvanlig anstillede 1 til 2 Gange egentlig (et Par Gange Afskrivning, sædvanlig Dictat af et Stykke af Lectien eller skriftlig Oversættelse af de Danske Exempler i Materialierne, ogsaa Schemata over Verbernes Conjugation, og undertiden skriftlig Retroversion). VI Kl. I Begyndelsen af Skoleaaret var det, formedelst de fleste Disciples Usikkerhed i Formulæren, nødvendigt at gjennemgaae denne og indøve den formedelst Jagerslevs Materialier; naar Noget af Timen blev tilovers, anvendtes det til extemporal

Oversættelse af Borrings Etudes litt. (profaiske Deel). Siden anvendtes 1 T. ugl. paa Læsning af Et. litt., deels med Forberedelse (Intet blev gennemgaaet), og saaledes, at den ældre Afdeling i denne tvaarige Klasse havde en egen Lectie foruden den, som den havde tilfældes med de øvrige Disciple, deels extemporalt; paa denne Maade er læst af hele Klassen S. 154—169 og 366—415, af den ældste Afdeling desuden omtrent 30 Sider. De øvrige 2 Timer anvendtes til mundtlige Stiiløvelser ved Hjælp af Borrings Bog: af de ulige Numere i samme læstes den største Deel af Exemplerne (1 Discipel har dog kun læst Nr. 1—41 og 87—99). En Deel af Lectien blev, efter at være mundtlig oversat, derpaa nedskrevet og afleveret til Rettelse for den næste Time. Af og til ere ogsaa Øvelser foretagne i extemporal Oversættelse fra Dansk til Fransk.

Religion.

I Kl. J Daugaards og Stokholms Bibelhistorie det gamle Testamente, S. 1—97. Bibellæsning: Matthæi Evangelium; desuden ere udvalgte Stykker af Propheterne, Psalmerne og Hiob forelæste og forklarede. II Kl. Balles Lærebog 1—3 Kap. Daugaards og Stokholms Bibelhistorie: det nye Testamente, S. 97—175. Bibellæsning: Matthæi Evangelium fra Kap. 19, Apostlernes Gjerninger. III Kl. Balles Lærebog: 4de, 5te og 7de Kap. Kalkars Bibelhistorie S. 1—103 (o: til Josua) med Forbigaaelse af S. 70—87 (o: Lovgivningen paa Sinai). Bibellæsning: Lucas Evangel. 10—23 Kap. IV Kl. Balles Lærebog 6te og 8de Kap. Kalkars Bibelhistorie S. 70—247 (fra Lovgivningen til Exilet). Bibellæsning: Lucas Evangel. 1—15 Kap. VI Kl. Fogtmanns Lærebog § 37—98. Herslebs større Bibelhistorie fra S. 150 (de smaa Propheter) til S. 267 (Apostelhistorien). I det nye Testamente er exegetisk gennemgaaet og læst i Grundsproget Johannes Evangelium Kap.

11—Enden. (Med den ældste Afdeling af Klassen er hele Lærebogen, Bibelhistorien og Johannes Evangelium repeteret).

Angaaende Bibellæsningen har Læreren, Ndj. Wittrup, yttret sig saaledes: „Alt en levende Kundskab om Guds Ord er en nødvendig Betingelse for et christeligt Livs Fremvæxt og Troens Bestyrkelse, er en af alle oprigtige Christne erkjendt Sandhed, hvis Gyldighed bekræftes i alle Livets Aldere og Forhold. Jo mere man er gjenneutrængt af denne Overbeviisning, desto mere levende erkjendes Vigtigheden af, at den Christne fra sin tidligste Barndom føres hen til den hellige Skrift, Troens Grundvold og Kilde, for heraf at hente Kundskab om, Kjærlighed til og Fortrolighed med Jesu Evangelium. Jeg mener at turde sige, at den her nu indførte Bibellæsning i det forlobne Aar har i de nævnte Henseender ikke været uden Betsignelse. Idet jeg lader Disciplene skifteviis oplæse hver sit Afsnit (Lectier habes naturligviis ikke ved denne Underviisning) og ved Spørgsmaal veileder den Forelæsende til selv at fortolke Stedet, stræber jeg at vække og vedligeholde de øvrige Disciples Interesse derved, at de opfordres til at hjælpe hiin, naar han trænger dertil, og først da, naar deres fælleds Bestræbelser ikke fore til Maalet, selv træder til forklarende og oplysende. Den Opmærksomhed, med hvilken Disciplene i Almindelighed følge det saaledes Udviklede, den Troskab og Skjønsonhed, hvormed de i de øvrige Religionstimer ofte vide at anvende det saaledes Tillegnede, vidner om den gode Frugt, som Bibellæsningen bærer for dem. Jo længere jeg derfor beskæftiger mig med denne Bibellæsning, desto inderligere overbevises jeg om, hvor stor Betydning og Vigtighed samme har for de Unges religiøse Dannelse og Udvikling; men desto mere levende bliver ogsaa hos mig det Ønske, at der stedse i alle Klasser maa levrnes den fornødne Tid til, at samme kan foretages paa den rette og i Sandhed frugtbringende

Maade, hvilket i de Klasser, hvor der til Religionsundervisningen kun er anvist 2 Timer ugentligen, efter min Mening ikke ganske kan siges at være Tilfældet^{*)}.

Historie.

I Kl. Ingerslevs fragmentariske Historie indtil de Gracchiske Uroligheder. II Kl. Kosfods fragmentariske Historie forfra indtil Karl den Store incl. III Kl. Den ældre Historie indtil Keiser Commodus incl. efter Kosfods „almindelige Verdenshistorie i Udtog“. IV Kl. Danmark's Historie efter Allens Lærebog indtil 1766. VI Kl. I Kosfods „almindelige Verdenshistorie i Udtog“ er læst Tydskland, Helvetien, Italien og Danmark indtil 1699.

Geographie.

I Kl. Ingerslevs mindre Geogr. forfra indtil Afrika (med Forbigaaelse af Alt med den mindre Stil). II Kl. Ingerslevs mindre Geographie forfra indtil Afrika (Alt). III Kl. I Ingerslevs større Geographie: Norge, Sverrig, Rusland, Polen, America og Australien (med Forbigaaelse af Alt med den mindre Stil); desuden Indledningen efter den mindre Lærebog. IV Kl. Indledningen som i III Kl., desuden Norge, Sverrig, Rusland, Polen, Preussen, Portugal, Spanien, Frankrig, Helvetien, Tyrkiet og Grækenland i den større Lærebog. VI Kl. Efter samme Bog (Alt læst): Fra Indledningen til Tydskland, Frankrig, Helvetien, Italien, Tyrkiet, Grækenland.

Mathematik.

A. Practisk Regning.

I Kl. 5 Disciple regne Regula de Tri i Prof, 3 Regula de Tri i hele Tal, 7 ere kun komne til de 4 Regningsarter i Prof, 1 regner endnu kun med hele Tal. II Kl.

^{*)} Jeg haaber, at det i Fremtiden vil blive muligt at henlægge i enhver Klasse 1 særskilt Time ugentligen til Bibellæsningen.

4 Disciple regne Regula de Tri i Brok, 5 regne sammensat Regula de Tri og hvad derefter endnu følger (i Ursins Reguebog); 1 Discipel regner endnu kun Brok. III Kl. 2 Disciple regne Regula de Tri i Brok, 3 Recursiv Regel og Berekregning.

B. Arithmetik.

III Kl. Steens Elementer af Mathematiken indtil S 23. IV Kl. Steens Elementer, hele Bogen med Udtagelse af Afsnittet om Roduddragning. VI Kl. Fallesens Mathematik forfra indtil S. 135. Desuden er, efter et Foredrag af Læreren, gjennemgaaet Ligninger af 1ste Grad samt en Indledning til Mathematiken.

C. Geometrie.

IV Kl. Oppermanns Geometrie forfra til S. 53; Disciplene ere mundtligen og skriftligen ovede i at opløse geometriske Opgaver. VI Kl. Oppermanns Geometrie forfra til S. 70 (§ 10); den ældste Afdeling har læst den største Deel af Bogen.

Den uheldige Omstændighed, at, tværtimod de bestemteste Løfter, Fortsættelsen af Bogen udeblev indtil længe efter Halvaarsexamen, har bevirket, at Disciplenes Fremgang i dette Fag er bleven ikke lidet standset.

Naturhistorie.

I Kl. Bramsens og Dreiers Zoologie og Botanik; Patteddyrene. II Kl. Patteddyrene og Fuglene indtil 2den Afdeling. III Kl. Patteddyrene og Fuglene. IV Kl. Been-dyrene.

Kalligraphie og Tegning.

Disciplene i de 3 nederste Klasser have begyndt med at skrive Bogstaver efter Læreren's egen Haandskrift, ikke i alfabetaisk Orden, men i en saadan systematisk Folge, hvori man bestandig er gaaet fra de mere enkelte og lettere Bogstaver til de mere sammensatte og vanskeligere. Efterat omtrent 2 Maanedere vare anvendte til de smaa og store Danske

Bogstaver og Tal, bleve Disciplene i de næste 2 Maaneder øvede i Dansk Sammenskrift; dernæst bleve igjen omtrent 2 Maaneder brugte til at skrive smaa og store Latinske Bogstaver, og derpaa 2 Maaneder til Latinsk Sammenskrift. De sidste 2 Maaneder af Skoleaaret ere benyttede afvekslende til Dansk og Latinsk Sammenskrift. I 4de Klasse derimod have Disciplene skrevet efter de Forskrifter, hvortil de forhen vare vant, saaledes at Læreren har rettet enkelte mindre smukke Bogstaver, men ikke villet forandre hele Haandskriften, paa Grund af den korte Tid, der endnu var tilbage for denne Klasse til Underviisning i Kalligraphie.

Underviisning i geometrisk Tegning og Frihaandstegning er i denne Skole ikke bleven meddeelt Disciplene for end fra dette Skoleaars Begyndelse, og da ingen af dem, paa et Par Undtagelser nær, for deres Optagelse i Skolen havde nydt saadan Underviisning, er der med alle Klasser skeet Begyndelse forfra. Saaledes have Disciplene først paa fri Haand tegnet rette og krumme Linier, senere retliniede, krumliniede og blandetliniede Figurer, hvortil er benyttet den paa B. N. Meiers Forlag udfomne systematiske Tegnebogs 1ste Heste (for een Discipel 3die og for To 4de Heste af samme Tegnebog). Da Haanden og Diet nogenlunde var øvet heri, have Disciplene ved Hjælp af Passer og Lineal gjenemgaaet de første Tabeller af Hetschs og Ursins geometriske Tegnelære: men medens de fleste af de Ældre og nogle flinke af de Ungre have gjenemgaaet 7 Tabeller, er dette for de Yngste kun Tilfældet med de første 2 à 3 Tabeller. 15 Disciple have gjenemgaaet 4 Tabeller. Underviisningen i den geometriske Tegning ledsages bestandig med en kort Forklaring af de mathematiske Grunde, hvorfor dette eller hiint skeer eller kan skee. For ikke at forvirre Disciplenes Begreber, bruges ved fornævnte Tegning altid den samme Fremgangsmaade og de samme Definitioner, som senere

anvendes af Mathematiklæreren. Efterat Figurerne ere tegnede, have desuden de mathematiske Grunde og korte Definitioner til Lectie til een af de følgende Dage, for at holde fast ved Grundbegreberne. Paa Grund af Disciplenes foregaaende Ubekjendtskab med al Slags Tegning har man hidtil ikke kunnet begynde paa at tegne efter Staaltraadsfigurer og Klodser.

Ligesom det i sin Tid lykkedes mig ved Viborg Skole, saaledes har jeg ogsaa her fra indeværende Skoleaars Begyndelse seet mig istand til at iværksætte ved denne Skole en Foranstaltning, om hvis gavnlige Indflydelse jeg paa begge Steder har haft Leilighed til at overbevise mig, nemlig en saakaldt Aften-skole. En stor Deel af Disciplene i en Provinds-skole sendes i en ung Alder bort fra Hjemmet og fra Forældrenes stadige Tilsyn for at sættes i et fremmed Huus, i hvilket de maaskee ikke savne Meget i Henseende til udvortes Omfjerg, men hvor de dog for det Meste savne det stadige Tilsyn, som de netop i denne Alder trænge til, navnlig i Henseende til Anvendelsen af deres Tid og den stadige Diden, med hvilken de paa behørig Maade udføre de dem paalagte Arbejder. Selv med Enkelte, hvis Forældre boe i Byen, kan dette Tilsyn have sine Vanskeligheder, ligesom en indskrænket Bolig kan berøve et Barn Noget af den Ro, det behøver. Paa disse Uleiligheder har man meent at raade Bod ved den nævnte Aften-skole: den bestaaer deri, at en af Skolens Lærere (for Tiden have Udj. Wittrup og const. Lærer Buch skifteviis paataget sig dette Hverv) er tilstede i et af Skolens Klasseværelser hver Aften Kl. 5½—8, for at under hans Tilsyn og, forsaavidt saadant behøves, Veiledning og Hjælp de heri deeltagende Disciple kunne lære deres Lectier til den næste Dag: den inspicerende Lærer forfikkret sig af og til, ved en Examination, om den Discipel, der melder sig som færdig med en Lectie, virkelig er det.

Deeltagelsen heri er naturligvis frivillig; den betales med 4 Rbd. aarlig for hver Discipel. For at det kunde blive muligt, at Betalingen ansattes saa lavt, har Directionen ifølge min Indstilling bevilget, at hertil gives et aarligt Tilskud af Skolens Kasse af 50 Rbd., ligesom Skolen giver Locale samt Lys og Brænde hertil. Enhver seer iøvrigt let, at det Bederlag, vedkommende Lærere erholde for den Tid, de opoffre hertil, er forholdsviis ubetydeligt, saalænge indtil, hvilket jeg haaber vil blive Tilfældet, efterhaanden med Skolens stigende Frequentis ogsaa Antallet af Deeltagerne i denne Aften-skole tiltager. For Diebliffet er samme 14.

Som et Middel til at forebygge Forverling og overhovedet til at lette Overholdelse af den fornødne Orden er fra dette Skoleaars Begyndelse foreskrevet en bestemt Form og Farve for hver Art af Stille- og Skrivebøger, saa at de for alle Disciple ere fuldkommen ligedanne. Det paasees, at Bøgerne, hvilke Disciplene saaledes maae kjøbe hos en bestemt Bogbinder, af denne leveres for saa billig en Priis som muligt, hvortil netop denne Liigbed af alle bidrager.

Skolens Bibliothek

har, efterat den i Efterretningerne for sidste Skoleaar meddelte Fortegnelse var sluttet, modtaget følgende Tilvært (de med * betegnede Bøger ere sendte fra den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler):

1. Theologie og orientalske Sprog.

Stier: Reden des Herrn Jesu. 3ter Th. Barmen 1845.

Kornbeck: Veiledning til Bibellæsning. Kjøbenhavn 1844.

Bibelen oversat af Dr. Kalkar. 1—22 S.

2. Græsk og Latinssk Philologie.

Düntzer: Kritik und Erklärung der Horazischen Gedichte. Braunschweig 1840 ff.

- Lübker: Commentar zu Horaz's Oden Buch 1—3. Schleswig 1811.
 Ciceronis epistolæ sell. 190 von Süpffe. Karlsruhe 1836.
 Xenophons Anabasis mit erklär. Anmerk. von Graff. 1812.
 Horatii Opera omnia rec. *Dillenburger*. Bonnæ 1844.
 Curtius ed. *Lünemann*. Hann. 1837. (3jor modtoges af de bestilte
 7 Expl. kun de 6).
 Commentarii de bellis C. Julii Cæsaris rec. et ill. *C. E. C. Schnei-*
der. Pars I. Hal. Orph. 1840.
 T. Livii histor. lib. 23 & 24. recogn. et comm. in us. scholl. instr.
E. G. Fabri. Norimb. 1840.
 T. Livii histor. lib. 21 & 22. Mit Anmerk. von *E. W. Fabri*.
 Nürnberg 1837.
 C. Julii Cæsaris comm. de bello Gall. rec. *I. K. Whitte*. Hafn. 1844.
 Herodoti Opera ed. *Bähr*. 4 voll. Lips. 1832—1835.

-
- Walter: Geschichte des Römischen Rechts. 2te Aufl. 1ste Lief.
 Bonn 1814.
 Wachsmuth: Hellenische Alterthumskunde u. s. w. II, 1—5 S.
 Ph. Wagner: Die Attische Tragoedie u. das Theater zu Athen.
 Dresden 1844.
 W. A. Becker: Handbuch der Römischen Alterthümer. II, I.
 Witschel: Die Attische Tragoedie. Leipzig 1844.
 Realencyclopædie der klass. Alterthumswissenschaft herausg. von *Pauly*.
 50—56 Lief.
 Tregder: Græff Formlære. Kjøbenhavn 1844.
 Berg: Græff Læsebog for andet Aars Cursus. Kjøbenhavn 1844.
 S. Lange: Græff Grammatik. 4de Udgave. 1844.
 W. Freund: Lateinisches Wörterbuch. 1, 2, 4 Th. Leipzig 1834—44.
 *Stephani Thesaurus Linguae Græcae. Vol. VI, 3 & 4. V, 5.

3. Historie.

- *Beckers Verdenhistorie udg. af *Loebell*, overs. af *J. Riise*. X,
 5 S.—XII, 4 S.
 Napoleon og den store Armee. Af *St. Gilaire*. 17—32 S.
 Thiers: Den franske Revolutionshistorie overs. af *Rosen*. 27—31 S.
 Grindinger som Bidrag til Norges Historie fra 1800—1815. Af *J.*
Hall. 1—3 Deel. Christiania 1844.
 *Historisk Tidsskrift redigeret af *C. Molbech*. V, 2. 1844.
 *Actstykker til Oplysning af Danmarks indre Forhold i ældre Tid. Udg.
 af *Fyens Stifts litterære Selskab*. Odense 1841. 2den Samling
 1ste S. 1841.

4. Geographie, Topographie, Statistik o. d.

Griechenland in altgeographischer Beziehung. Von S. Bobrik. Leipzig 1842.

Brøndsted: Reiser i Grækenland. 2 Dese. Kjøbenhavn 1844.

*Statsregnskab for 1843.

*Budget over Statens Indtægter og Udgifter i 1845.

5. Nye Sprog og Litteraturer.

Dictionaire de l'Académie Française. 6me éd. publiée en 1845.

Eugène Sue: Le Juif errant. Bruxelles 1844. Vol. 1—5.

Pr. Merimée: Chronique du regne de Charles IX; La double méprise; La Guzla. Paris 1842. 1 vol.

Oehlenschläger: Gamle Danske Folkeviser.

Carl Bernhard: Noveller. 2det Dplag. VI, 3 S.

P. O. Welander: Svensk Dansk-Norsk Lommeordbog.

*Erslew: Alm. Dansk Forfatterlexicon. 7de S.

Vollständige Französische Grammatik von L. Schipper. Münster 1842.

6. Philosophie, Pædagogik, Methodik og Underviisningsvæsen.

Sergang: Pædagogische Realencyclopædie. Ister Th. Grimma 1841.

Krossing: Dpgaver til Danske Stiløvelser. 2den Udg.

Monrad: Om Skolevæsenets Ordning i flere protestantiske Stater. Kjøbenhavn 1844.

Smith: Om Frue Sogns Skolevæsen. Kjøbenhavn 1844.

7. Mathematisk og Naturvidenskaber.

*Schouw og Eschricht: Afbildninger af Dyr og Planter. 12te S.

Wiegmann und Kuthe: Handbuch der Zoologie. Berlin 1843.

Petermann: Taschenbuch der Botanik. Leipzig 1842.

Lyell: Elemente der Geologie. Aus dem Englischen v. Hartmann. Weimar 1839.

Mürer: Populær Anthropologie. Kjøbenhavn 1841.

S. C. Ørsted: Mechanisk Naturlære. 1844.

— — — Naturlærens mechaniske Deel. Kjøbenhavn 1844.

Kvarup-Sansen: Letfattelig Skildring af de mærkværdigste Pattedyr. Kjøbenhavn 1844.

8. Tidsskrifter, Efterretninger

om lærde Selskaber, videnskabelige Indretninger, Examina, Forelæsninger o. M.

For Litteratur og Kritik. Et Hjerdingaarsskrift udg. af Sjens Stifts litt. Selskab. II, 3 & 4 S.

Dansk Ugeskrift udg. af J. Schouw. Nr. 122—161.

Neue Jahrbücher für Philologie u. Pädagogik von Jahn u. Seebode.
40 Bd. — 43 Bd. 3 H.; Suppl. X, 1—4 H.

Berliner Litterarische Zeitung red. von Brandes. Jahrg. 1844 og
Noget af 1845.

Kjøbenhavns Universitets Aarbog for 1843. Af S. P. Selmer.
Kjøbenhavn 1844.

*Charakterlister over Examen Artium og over Anden Examen i Kjøben-
havn 1844.

*Forelæsninger ved Universitetet o. s. v. i Vintersemestret 1844 og Som-
mersemestret 1845.

*Lid. libri Latine.

*S. C. Ørsted: Oversigt over det Danske Videnskabernes Selskabs
Forhandlinger i Aarene 1842—1845.

9. Disputatser.

*Historia problematis cubi duplicandi ser. C. H. Bjerring. 1844.

*De nominibus vasorum Græcorum ser. I. L. Ussing. 1844.

*De Catechumenis ecclesiæ Africanæ ser. H. H. Hagerop. 1844.

*De rebus Christiani Idi exsulis ser. C. F. Allen. 1844.

*De tenotomia talipedibus applicata ser. C. Weis. 1844.

*Om Lord Byron. Af Grimus Thorgrimson Thomson. Udg.
for Magistergraden. 1845.

De syphillide kali hydrioticio tractata ser. M. Hassing. 1845.

10. Programmer og andre Veiligheds skrifter.

*Under hvilke Betingelser kunne Ansamlinger af Pus i Indvoldene blive
Gjenstand for chirurgisk Diagnostik og Behandling. Concursaf-
handling af Th. Bricka. Kjøbenhavn 1844.

*Om Kjøbenhavns Universitets Collegier og Stipendier. Af Dr. Prof.
Scheel. Indb. til Universitetsfesten paa Kongens Fødselsdag 1844.

*Scharling: Num quas res auctor Evangelii Joanei memoriæ tra-
diderit, iis fidem et auctoritatem historicam vindicare voluerit.
Progr. til Reformationensfesten ved Kjøbenhavns Universitet 1844.

*Metropolitanskolen: Skolefæstretninger af Rector B. Borgen.

*Borgerdydskolen paa Christianshavn: Om de lærde Skolers Re-
form. Af Mag. Sammerich.

Frederiksborg Skole: Om samlet Skoletid. Af Rector Dr. Flemmer *).

*) Da Programmerne altid indeholde Skolefæstretninger af Rector, nævnes disse
ikke særskilt der, hvor Programmet foruden samme indeholde en Afhandling ell. d.

- Roeskilde Skole: Bidrag til Roeskilde Domskoles Historie. Af Rector
Statsraad Bloch.
- Slagelse Skole: Anmærkninger til Horats's 2det Brev i 1ste Bog.
Af Rector Mag. Elberling.
- *Vordingborg Skole: Fremstilling af Stændernes Forhold i Middel-
alderen. Af Adj. Lembke.
- *Ronne Skole: Historisk Beretning om Oprettelsen af Realklasser ved
Ronne lærde Skole. Af Prof. Bohr.
- *Nykjøbing Skole: Fortsættelse af Forsøg paa at oversætte Ordene
i P. E. Müllers Synonymik paa Latin. Af Rector Rosendahl.
- *Odense Skole: Om Homers foregivne Grav. Af Rector Prof. Mag.
Henrichsen.
- *Kolding Skole: Skoleesterretninger af Rector Mag. Ingerslev.
- *Ribe Skole: Esterretninger om Byen Ribe. Af Adj. Udler.
- *Sorsens Skole: Breve til D. Worm. Udg. af Adj. Bendz.
- *Aarhuus Skole: Nogle Ord om Skolernes Udvidelse. Af Rector
Blache.
- *Randers Skole: Skoleesterretninger af Rector Dr. Thortsen.
- *Viborg Skole: Emendationes M. T. Ciceronis Disputationum Tus-
cull. P. III. tit. ser. Mag. Art. A. *Wesenberg*.
- *Aalborg Skole: Biographiske Notisser om nogle fra Aalborg Skole
dimitterede Disciple. 3 S. Af Rector Prof. Tauber.
- *Bessetad Skole: Fjögur gömul kvæði, utg. af S. Egilsyni.
- *Slensborg Skole: Die drei merkwürdigen Cyklen in unserer Festrech-
nung. Von Dr. Dittmann.
- *Rendsborg Skole: Über das historische Princip des Gymnasialunter-
richts. Von Dr. Schreiter.
- *Saderslev Skole: Über eine zweckmäßige Deconomie in der Schul-
grammatik und dem Schullericon der Griechischen und der Lateini-
schen Sprache. Von Dr. Langbehn.
- *Plön Skole: Mittheilung aus der Geschichte der Plöner Gelehrten
schule. Von Prof. Dr. Trede, Rector.
- *Glückstadt Skole: De forma et conditione orationis de corona a
Demosthene recitatae disp. A. *Petersen*, Subrector.
- *Slesvig Skole: Epistola critica Henrichsenii ad C. F. Hermannum
de convivio Xenophonteo.
- *Zusum Skole: De primis qui Athenis exstiterunt bibliopolis ser. Dr.
Bendixen, scholæ rector.
- *Meldorf Skole: Über den Philoktet des Sophokles. Von Dr.
Kolster.

- *Altona Gymnasium: Geschichte des Altonaischen Gymnasiums. 3te Abth. Von Prof. J. S. C. Eggers, Rector.
- *Kiel Skole: De re militari Romanorum quædam e Cæsaris commentariis excerpta. Bem Subrector L. Müller.

Med den kongelige Directions Samtykke bleve i afdvige Foraar endeel (c. 300) forældede og ubrugelige, tildeels defecte Boger, som uden at stifte nogenfømhelst Nytte ikkun optog Plads, bortsolgte ved en Auction. Det herfor indkomne Beløb (c. 10 Rbd. efter Fradrag af Omkostningerne) kommer Bibliothekscoutoen tilgode.

En Katalog savnedes hidtil ganske ved Skolens Bibliothek. En saadan er ved nogen velvillig Assistance af mine Medlærere, efterat Bogerne først vare bragte i Orden, bleven forfattet af mig og derpaa, imod en passende Godtgjærelse, af Hr. Cand. E. Jensen ordnet og affkreven.

Af videnskabelige Hjælpemidler til Afbenyttelse ved Underviisningen samt andre til visse Dele af denne fornødne Apparater er Følgende i dette Aar anskaffet:

1) Til Underviisningen i Tegning: Gertschs og Ursins Begyndelsesgrunde af den geometriske Tegnelære, tilligemed 2 Sæt af de dertil hørende Fortegninger; Gertschs „Grundtræk af Tegnekunsten“ og „Om Tegneunderviisning“. Et Sæt Staaltraadsfigurer og Træklokker er anskaffet.

2) Til Underviisning i Naturhistorie blev i Begyndelsen af Skoleaaret anskaffet Burmeisters zoologischer Handatlas mit ill. Kupf.; foruden disse have Schouws og Eschrichts Afbildninger af Dyr og Planter, som efterhaanden ere sendte af Directionen og nu ere sluttede, samt et Par mindre Samlinger af Afbildninger.

Da imidlertid blotte Afbildninger, selv om disse vare fuldstændigere end de her nævnte, ingenlunde kunne være

tilstrækkelige til den nødvendige Oplysning og Understøttelse for den Underviisning i Naturhistorie, som herester skal meddeles i Skolen, har Directionen ifølge min Indstilling bevilget, at man efterhaanden foranstalter tilveiebragt en passende Samling af Naturgjenstande, som kunne tjene til at oplyse og anstueliggjøre den naturhistoriske Underviisning, navnlig af Kranier og Skeletter, mindre Dyr i Spiritus o. s. v., i et saadant fremskridende Udvalg, som kunde gjøre samme skicket til efterhaanden itedse mere at tilfredsstille Skolens Fornødenheder. Jeg benyttede mit Ophold i Hovedstaden i afvigte April Maaned, da jeg paa Embedsvegne var reist derhen, til angaaende denne Sag at henvende mig til Bestyreren af Universitetets zootomisk=physiologiske Museum, Prof. Eschricht, ved hvis udmærkede Forekønnenhed jeg er bleven sat i Stand til at grundlægge en saadan Samling allerede i Klar ved en, som jeg er overbevist om, planmæssig og rigtig Begyndelse. Prof. Eschricht overlod nemlig, for den af Directionen dertil i Klar bevilgede Sum, 50 Rbd. (Glas og Spiritus ikke ibereguede), til Skolen endeel anatomisk=zoologisk=zootomiske Gjenstande fra Universitetets Museum, efter Valg af ham, og lovede mig freudeles velvilligen hvert Klar sin Bistand til efterhaanden, efter en bestemt Plan, at udvide og nogenlunde completere Samlingen. Ved det i Klar gjorte Udvalg har man imidlertid stræbt, saavidt muligt, at faae alle Hovedgrupperne og Hovedformerne repræsenterede. Jeg tilføier her den Fortegnelse over de modtagne Gjenstande, som Prof. Eschricht havde den Godhed at sende med samme:

Til Oplysning af Legemets finere Bygning.

- 1) Et Stykke af den menneskelige Hud, fint injiceret med rød Masse, tørret og ophængt i Serpentinolie.
- 2) Hjertet og de store Blodkar, fyldte med farvet Vox, af et Barn.

- 3) Det ydre Dre, Dregangen, Trommehinden med Hammer og Ambolt af Mennesket.
- 4) Hørebenedene og Trommehinden.
- 5) Drets Labyrinth udpræpareret i Benet.
- 6) Hovedet af en voksen Mand med opmælede Tandredder.

Pattedyr.

- 7) En Silkeabe (*Hapale jacchus*) i Spiritus.
- 8) Hovedet af en Marekat (*macacus nemestrinus*).
- 9) Hovedet af en Grønlandsk Sælhund (*Phoca Groenlandica*).
- 10) Kraniet af en Hvalros (*Trichecus rosmarus*).
- 11) Kraniet af en stor og gammel Hund (*Canis familiaris*).
- 12) Skelettet af en Grævling (*Meles taxus*).
- 13) Skelettet af en Rotte (*Mus decumanus*).
- 14) Kraniet af *Sus habirussa*.
- 15) Foster af et Bæltedyr (*Dasyopus novemcinctus*) i Spiritus.

Fugle.

- 16) Skelettet af en Ravn (*corvus corax*).
- 17) Hovedet af en Papegøje.
- 18) Skelettet af en Svangand (*Mergus merganser*).

Krybdyr.

- 19) Hovedet af en Søskildpadde (*Chelone mydas*).
- 20) En lille Krokodil (*Alligator lucius*).
- 21) Et Chamæleon med udstrakt Tunge (*Chamæleo Africanus*).
- 22) To Fjirbeen fra Vestindien (Hafadiser) (*Anolis cristatellus*).
- 23) En stor Træslange fra Brasilien (*Dipsas dendrophila*).
- 24) En Jordslange fra Vestindien (*Psammophis Antillensis*).

Fiske.

- 25) En lille Hai fra Norge (*Squalus catulus*).
- 26) Flæben af en stor Hai.
- 27) En Ulk fra Grønland (*Cottus scorpioides*).
- 28) En *Aspidophorus Europæus*.
- 29) En *Blennius* fra Grønland.
- 30) En Flyvefisk (*Exocoetus exsiliens*).
- 31) To Lodder fra Grønland (*Mallotus arcticus*).

- 32) To Hemiramphus fra Vestindien.
 33) En Sugefisk (Echeneis remora).
 34) En Sønaal (Syngnathus typhlus).
 35) En Søhest (Hippocampus) fra Middelhavet.
 36) En Kuffertfisk (Ostracion) fra Vestindien.
 37) En Fiirtand (Tetrodon).

Bløddyr, Mollusca:

- 38) En frogarnet Blæsfisk (Onychoteuthis) fra Grønland.
 39) Doris liturata.
 40) Tritonia arborescens.
 41) Chiton fra St. Domingo.
 42) Clione borealis fra Grønland.
 43) Salpa runcinata fra Deeanet.
 44) En Alscidie (Cynthia)
 45) En — Boltenia clavata } fra Grønland.

Cirripedier.

- 46) Cineras vittata.
 47) Anatifa levis.

Krebsdyr og Arachnider.

- 48) Maia squinado fra Middelhavet.
 49) Crangon boreas fra Grønland.
 50) Snyltekrebs (Pagurus pubescens) i et Hus af Trophon craticulatum, udenpaa hvilken atter Balaner (Cirripedier).
 51) Squilla fra Vestindien.
 52) Æga emarginata fra Grønland.
 53) Lernæa monilaris paa Diet af en Brisling (Clupea sprattus).
 54) Scorpio fra Ostindien.
 55) Scolopendra morsitans fra Sydamerika.
 56) En Termit (Termes flavipes), Han og Arbejder.

Orme, Annelider.

- 57) Aphrodite aculeata fra Norge.
 58) Amphitrite auricoma } fra Grønland.
 59) Arenicola piscatorum }

- 60) *Nereis pelagica* } fra Grønland.
 61) *Terebellina flexuosa* }

Indvoldsorme.

- 62) *Strongylus inflexus* fra et Marsviins Luftrør.
 63) Leverifte (*Distoma hepaticum* fra Kalvelever).
 64) Bændelorme (*Botryocephalus microcephalus*) fra Maane-
 fisken (*Orthogoriscus mola*).

Echinodermer.

- 65) *Echinus neglectus* fra Kattegattet.
 66) *Ophiolepis scolopendrina* fra Grønland.
 67) *Solaster endeca* fra Kattegattet.
 68) *Holothuria pentactes* }
 69) — squamata } fra Grønland.
 70) *Sipunculus* }

Polyper.

- 71) *Actinia* } fra Grønland.
 72) dito }
 73) *Gorgonia flabellum*, tørret, fra Vestindien.

De fra Nr. 20 af nævnedes Gjenstande ere alle i Glas og Spiritus.

Som det i Efterretningerne for sidste Skoleaar blev be-
 budet, er fra indeværende Skoleaars Begyndelse oprettet et
 Moerskabsbibliothek for Disciplene, under Bestyrelse af
 Skolens Rector, som ligeledes besorger Udlaanet een Gang
 ugentligen. Til Hjælp ved den første Oprettelse er i Mar af
 Skolens Kasse givet et Tilskud af 50 Rbd.; de deeltagende
 Disciples Contingent (3 Mk.) udgjorde for 1ste Halvaar 16
 Rbd., for 2det Halvaar 12 Rbd. 3 Mk., i Alt 28 Rbd. 3
 Mk. Efterat denne hele Indtægt er udgivet, har Biblio-
 theket endnu en Gjæld af omtrent 30 Rbd., som efterhaanden
 vil kunne dækkes navnlig ved det Indskud af 3 Mk., som
 i Fremtiden enhver ny tiltrædende Discipel vil have at er-

lægge. Det maatte forresten ogsaa ansees for baade nødvendigt og billigt, at man strax anskaffede noget Mere end just de tilstedeværende Pengemidler tillode at betale contant: de nærværende Deeltagere vilde ellers komme til at staae i et altfor ugunstigt Forhold i Sammenligning med dem, som senere, naar Bibliotheket efterhaanden er blevet udvidet, ville benytte samme.

I det egentlige Skolebibliothek fandtes allerede endeel Skrifter, som egnede sig til at indlemmes i dette Discipelbibliothek og udlaaues i Forbindelse med dette, og som tildeels ogsaa i dette Niemeed ere blevne anskaffede af min Formand, Rector Grønlund. De anføres paa nedenstaaende Fortegnelse over Discipelbibliotheket særskilt under A.

A. Bøger, som ere laante fra Skolens Bibliothek og overførte til Moerskabsbibliotheket.

Goethes Werke. 1826—1831. Stuttg. u. Tübingen. 1—50 Bd.

Schillers Werke. Stuttg. u. Tübingen 1818. 18 Bd.

Wieland: prof. Skrifter. 1 Th. 1758.

Sölty: Gedichte. 1804. 1 Bd.

Langbein: Gedichte. 1800. 2 Bd.

Starke: Erzählungen. 2 Bd.

Campe: kl. Geschichte für Kinder. 6 Bd.

— Rinderschriften. 33 Bd.

Washington Irving: Columbus. 1—4 Bd.

— — Gefährten des Columbus. 1 Bd.

— — Granada. 2 Bd.

Bechers Erzählungen aus der alten Welt. 1 & 2 Bd.

W. Scotts Werke. 1823. 1—50 Bd.

Sporschill: Geschichte der Kreuzzüge.

Oeures de Florian. 2—8 Bd.

Arnholz: Cronborg.

Lstrups Absalon.

W. Scott: Skotlands ældre Historie (en Bedstefaders Fortællinger).
overs. af Wiimb. 1—3 Bd.

W. Scott: Det nyere Skotlands Historie. 1—3 Bd.

Molbedy: Ditmarskerkrigen. 2 Explr.

- Molbech: Eric Plougpenning's Historie.
 J. N. Høst: Christian den 4de.
 Historisk Skildring af Hertug Ferdinand af Brunsvig.
 Beckers Verdenshistorie overs. af Riise. 1—7 Bd.
 Wachsmuth: De vigtigste historiske Personer og Begivenheder fra Reformationen til Revolutionen. 1—3 Bd.
 Solberg: Danmarks Historie. 8 B.
 — Heltehistorier. 2 Bd.
 — Helteindehistorier. 2 Bd.
 Oldnordiske Sagaer. 1—12 Bd.
 Nordiske Fortids Sagaer. 1—3 Bd. 2 Expr.
 Somsvinginga og Rnytlinga Saga.
 St. Sylaire: Napoleon Bonaparte og den store Armees.

-
- Molbechs Reise i Tydskland ic. 1—3 D. 2 Expr.
 Pontoppidans Reise til Syd-Amerika.

-
- Dansk Ugeskrift. 1 & 2 Bd.
 Raaf: Moerskabslæsning for den danske Almue. 1 Bd. 1—3 H.
 — — — Ny Raaf. 1—4 H.
 — — — udg. af Cand. Raaf. 1 H.
 Scandinavisk Folkekalender for 1814.

-
- Carl Bernhards Noveller.
 Holst: Frihed og Fødeland.
 Baggesens Bærker. 1—8 Bd.
 Solbergs poetiske Skrifter. 1 Bd.
 — Bittighedsværker. 1 Bd.
 — Solbergiana. 1 Bd.
 Ewalds Skrifter. 1 og 2 Bd.
 Grundtvig: Dyrin af Kampelivet.
 — Bjowulfs Drapa.
 Oehlenschläger: Tragoedier. 1—8 Bd.
 Euripides oversat af Wilster.

B. Moerskabsbibliothekets egne Bøger:

Historiske Skrifter.

- Gans Egedes Levnet.
 P. P. Tordenkjold. 2 Bd.

Jerrers Fortællinger af de forskjellige Folkedags Historie. 4 B. (1 e.
allerede af Stolens Bibliothek).

Kohmann: Reformationshistorie.

Beskrivelser over Folk og Lande.

Gyldendahls Samling af Reisebeskrivelser, 1—8. 10—16 Bd. (15
og 9 Bd. mangle).

Møhl: Breve fra Indien.

Anderfen: En Digtets Bazar.

Romaner, Fortællinger, Eventyr.

Bulwer: Ernst Maltravers. 2 Bd.

— Alice. 2 Bd.

— Devereux. 3 Bd.

— Cola di Rienzi. 2 Bd.

Cooper: Den røde Høver.

— Den sidste Mohicaner.

— Steppen.

— Løbsen.

— Vandbitten.

— Conanchet.

— Spionen.

Marryat: Kongens Eie. 2 Bd.

Zolst: Moralske Fortællinger.

— De rige Fattige og de fattige Rige.

Jngemann: Baldemar Seier.

— Erik Menveds Barndom.

— Prinds Otto af Danmark.

Molbeck: Eventyr og Fortællinger.

W. Scott: Ivanhoe.

— Talismanen.

— Quentin Durward.

Oehlsenschläger: Froars Saga.

— Drvarobds Saga.

— Nordiske Oldsagu.

Anderfen: Nye Eventyr.

Julius: Eventyr for Børn.

Digte og Skuespil.

Jngemann: Baldemar den Store og hans Mand.

Ossians Digte oversatte af St. Blicher.

Oehlenschläger: Proff Krake.
 — — Nvere Digte.
 — — Digterværker.
C. Winther: 100 Romanzer.
 — — Digte.

Theatrets Repertoire. 5 Bd.

1. Eventyr paa Mafferaden og Kostgjængerer.
2. Ludvig den 11te. Don Juan.
3. Bor Tids Menneſter. Den gamle Egtemand.
4. Skilles og Mødes.
5. Dſtergade og Beſtergade.

Zeiberg: De Uadſkillelige.

— Elverhøi.
 — Spvſoverdag.

Serg: Svend Dyrings Huus.

Solſt: Ude og Hjemme.

Paludan-Müller: Amor og Psyche og Dandsferinden.

— — Venus.

Oehlenschläger: Gamle danſke Folkeviſer.

— — Noveller og St. Hans Aftenſ Spil.

Tidſkrifter og Bøger af blandet Indhold.

Nyt Bibliothek for Ungdommen. 7 Bd.

Ungdomsvennen.

Magazin for Natur og Menneſtekuſtſkab red. af J. P. Böttiger. 4 H.

Fra 1ſte Juli d. A. er anſat en faſt Pedel ved Skolen, ſom beſorger Skolelocalets Reengjørelſe, lægger i Kaffelovnene, tænder Lamperne o. ſ. v., ſamt ſom Bud for Rector og Forſtanderſkabet beſorger hvad der i Skolens Anliggender paalægges ham i denne Egenſkab. Han nyder derfor en aarlig Godtgjørelſe af 100 Rbd. (hvad han bruger til Reengjørelſe, ſaaſom Sand, Koſte o. d. leveres ham deſuden paa Skolens Regning). Han antages og opſiges, med et Hjerdingaars Barſel, af Rector. Hans Pligter ere ham foreſkrevne ved en Inſtruy, hvortil Udkaſtet blev gjort af Rector og approberet af Directionen.

Skolebeneficiær.

Som det i Efterretningerne for sidste Skoleaar blev bemærket, udgjorde for den hele Sum, som kunde uddeles i Stipendier ved denne Skole, kun 40 Rbd. (af hvilken Skolens Kasse tilfjød 1 Rbd.). Jeg har havt den Glæde at see denne Sum forøget med Mere end det Dobbelte derved, at en Stipendiefonden tilhørende Indtægt af 54 Rbd., som hidtil urigtigen var indflydt i Skolens Kasse, nu er bleven vindiceret Stipendiefonden. Jeg blev nemlig i afvigte Efteraar opmærksom paa, at Indtægten af en Eng ved Varde, skjænket ved Testamente af 14 Mai 1684 til Understøttelse for trængende Disciple i Varde Skole og siden, da denne nedlagdes, ved kongeligt Rescript af 4 Marts 1740 henlagt til Kolding lærde Skole, utvivlsomt maatte henføre under de Indtægter, som maatte tilfalde Stipendiefonden, ikke den egentlige Skolekasse: ved de i sin Tid derom givne Bestemmelser er nemlig dette blevet fastsat angaaende saadanne Gaver til Skolerne, som ere givne af Private og til Understøttelse for trængende Disciple. Da jeg under 3 Novbr. f. A. forestillede denne Sag for Directionen, som derover forlangte Ephoratets Betænkning, formeente dette, at Legatet maatte tilfalde Ribe Kathedralskoles Stipendiefond, eftersom Testamentet tillige indeholdt den Bestemmelse, at saadant skulde skee, hvis nogensinde Varde Skole blev nedlagt. Directionen, som tillige havde indhentet det kongelige Danske Cancellies Betænkning, bestemte imidlertid, overensstemmende med denne, at Legatet, som ved en kongelig Resolution engang var bleven henlagt til Kolding Skole og nu i over 100 Aar havde været ved samme, fremdeles skulde forblive her og dets Indtægt (54 Rbd.) tilfalde Stipendiefonden. Efter som denne Sag ikke var afgjort, da Uddelingen af Skolens Beneficiær for indeværende Skoleaar skete, bevilgede Directionen, at der foralobigen for i Aar udbetaltes af Skolens Kasse et extra-

ordinært Tilskud til Stipendiefondens Indtægter af 50 Rbd.,
 saa at i Alt 90 Rbd. kunde uddeles.

Beneficierne have derefter været saaledes fordeelte:

1. Stipendium af 35 Rbd.:

1. P. Kragh, 15 Rbd. at udbetale, 20 Rbd. at oplægge.

2. A. Ingerslev, Alt at oplægge.

2. Stipendium af 20 Rbd.

M. Poulsen, 10 Rbd. at udbetale, 10 Rbd. at oplægge.

3. Fri Underviisning:

1. P. Blichert. 2. S. Grønlund (nu udgaaet af Skolen).

3. A. Eising. 4. L. Strarup og 5. A. J. Barfoed*) (paa
 Prove i det første Halvaar; for dette's Forløb forlode de
 begge Skolen). 6. O. Walther. 7. S. Kragerop. 8. A.
 Bryndum. 9. D. Grønlund. 10. G. Bryndum. 11. S.
 Bryndum. Som extraordinær Gratist desuden S. Ingers-
 lev**).

Desuden har Foreningen til Dansk Underviisnings
 Fremme i Slesvig givet Disciplen Hans Tjellestrup Schmith
 i Skolens IV Kl. et aarligt Stipendium af 50 Rbd., af
 hvilke de 15 Rbd. i Aar ere blevne anvendte til Indkjøb af
 Bøger for ham, Resten er indsat i Sparekassen. Stipendiet
 er for det Første givet ham for 3 Aar; men jeg tvivler ikke
 paa, at denne Discipel fremdeles ved Flid og god Fremgang
 vil gjøre sig værdig til samme.

*) Denne Discipel havde tidligere nydt Stipendier i Horsens lærde
 Skole.

***) Det er ingenlunde nogen Lovbestemmelse, men derimod en, saavidt
 jeg veed, almindelig Praxis, at Directionen tilsaaer Lærernes Søner
 strax fri Underviisning. Jeg har udbedet mig, at min Søn maatte
 være extraordinær Gratist, for at han ikke ved at indtage en af
 de lovbestemte Pladser skulde nogensinde kunne gaae Noget i Veien.
 Forresten have disse Pladser ikke kunnet alle besættes i Aar, fordi
 her ikke fandtes saamange Disciple, som havde de dertil fornødne
 Egenskaber.

Foruden de ovennævnte 54 Rbd. har jeg endvidere til Bedste for trængende Disciple i denne Skole bevirket restitueret en anden mindre Understøttelse, som i en lang Række af Aar (maaskee altid) ikke er blevet dem til Deel. Ved Gavebrev af 14de October 1750 havde Statsraad Zelt og Frue D. M. Pelt iblandt Andet skjenket 266 Rd. 64 Sk. med den Bestemmelse, at Halvdelen af Renten, hvilken nu udgjør 10 Rbd. 4 Mk., skulde tilfalde Skolens Bibliothek, den anden halve Deel derimod af Rector, efter Raadforsel med Sognepræsten, anvendes til Indkjøb af Bøger for trængende og værdige Disciple. Imidlertid var hidtil den hele Rente indflydt i Skolens Bibliotheks Kasse. Efterat jeg derom havde gjort Førestilling til Directionen og yttret, at jeg agtede for Fremtiden at drage Omkostning for, at Renten blev anvendt overensstemmende med Giverens Villie, bifaldt Samme dette, samt bevilgede tillige, paa min Indstilling, at en Sum af 50 Rbd. i Aar blev udbetalt af Skolens Kasse, for at man ved samme kunde komme de Disciple til Hjælp, for hvilke det antoges at være meest besværligt at anskaffe de ikke faa nye Bøger, som ved Begyndelsen især af dette Skoleaar maatte kjøbes*). De Bøger, som paa denne Maade forværedes vedkommende Disciple, blive disses Eiendom, kun med den af mig fastsatte Bestemmelse, at de skulde tilbageleveres af dem, hvis de ikke fortsatte Studeringerne saavidt, at de blive academiske Borgere. Den ved Indkjøb af Bøger for ovennævnte 50 Rbd. for dette Aar tilveiebragte Understøttelse er kommen følgende Disciple tilgode: P. Kragh

---

*) Deels have de Forandringer, som overhovedet ere foregaaede ved Skolen, naturligtviis ogsaa heri maattet medføre Indførelsen af adskilligt Nyt; deels have Disciplene her forhen tildeels benyttet faa forældede og usle Udgaver af de gamle Forfattere, at en gennemgribende Forandring heri maatte ske, hvis en ordentlig Underviisning skulde blive mulig.

for 9 Rbd. 4 Mk. 12 Sk.), M. Poulsen (for 10 Rbd. 14 Sk.), O. Walther (for 9 Rbd. 5 Mk. 6 Sk.), A. Eising (for 4 Rbd. 8 Sk.), L. Bjerling (for 6 Rbd. 1 Mk. 6 Sk.); for en Discipel, som kort efter forlod Skolen, var indkjøbt Bøger for 6 Rbd. 1 Mk. 6 Sk., hvilke Bøger derefter have i Behold til Uddeling i Fremtiden, i Forbindelse med hvad der vil blive indkjøbt for den efter Fradrag af de udgivne 46 Rbd. 2 Mk. 4 Sk. tilbageblivende Beholdning af 3 Rbd. 3 Mk. 12 Sk. samt for Renterne for indeværende Aar, hvilke udgjøre 5 Rbd. 2 Mk.

Skolens nye Bygning, hvortil Grunden blev lagt i afvigte Efteraar, vil i Løbet af dette Aar blive fuldendt, saa at den vil kunne afbenyttes af Skolen enten fra Begyndelsen af næste Skoleaar eller kort efter samme. Bygningsarbejderne forestaaes af Hr. Architect Nebelong. Skolelocalet bestaaer af 7 Klassseværelser, en Gymnastik- og Solennitetsfal, et Bibliotheksværelse, et Afstrædelses- og Læseværelse for Lærerne, i hvilket tillige Discipulbibliotheket, Skolens Archiv samt de naturhistoriske Samlinger agtes anbragte. Desuden have et Par Afstikker til Opbevaring af Gymnastikapparater, et lignende til Brug for Pedellen, samt fornøden Brændelighed o. s. v.

Efterkrift. Under 30te Juni har Hans Majestæt Kongen allernaadigst udnævnt constitueret Lærer Cand. Theol. C. F. Christens til Adjunct ved denne Skole.

Jeg havde haabet i dette Program at kunne optage den saalænge imodseette kongelige Resolution, ved hvilken saavel denne Skoles Underviisningsplan og hele Stilling forventes at ville blive definitivt bestemt, som, efter al Sandsynlighed idetmindste, væsentlige Forandringer i det hele lærde Underviis-

ningsvæsens Organisation at ville blive iværksatte. Imod al rimelig Forventning er saadan allerhøieste Resolution endnu ikke falden: til den allerunderdanigste Forestilling, som Directionen i denne Anledning agtede at nedlægge, vare Forarbejderne, idetmindste hvad Underviisningsplanen og de fleste Hovedpuncter angaaer, fuldendte i Begyndelsen af afvigte Mai Maaned. Jeg seer mig desto værre saaledes ikke istand til herom at meddele det Mindste, imedens det naturligviis havde været mit Dnske at ledsage Resolutionen med saadanne nærmere oplysende Bemærkninger, som kunde have Interesse især for Forældre, der engang ønske deres Born optagne i denne Skole.

Den offentlige Examen
i Rolding lærde Skole for Aaret 1845
foretages i følgende Orden:

Fredag den 25de Juli.

8-12. VI Kl. Latinsk Stil.	2-6. VI Kl. Dansk Stil.
8-11. IV, III Kl. Latinsk Stil.	2-5. IV, III, II Kl. Dansk Stil.
8-10. II, I Kl. Regning.	2-4. I Kl. Dansk Stil.
11-12. III Kl. Regning.	

Mandag den 28de Juli.

8-10. VI Kl. Græsk.	8-9. III Kl. Naturhistorie.
10½-12. IV Kl. Religion.	10-12. II Kl. Tydsk.
3-6. I Kl. Historie og Geographie.	3-5. IV Kl. Mathematik.
	5-6. III Kl. Fransk.

Tirsdag den 29de Juli.

8-10½. VI Kl. Latin.	8-9½. III Kl. Tydsk.
10½-12½. II Kl. Naturhistorie.	10½-12. IV Kl. Tydsk.
2½-5½. VI Kl. Mathematik.	2½-1½. II Kl. Historie og Geographie.
	4½-6½. I Kl. Latin.

Onsdag den 30te Juli.

8-10½. VI Kl. Religion.	8-10½. I Kl. Tydsk.
10½-12. IV Kl. Fransk.	10½-12. III Kl. Religion.
2½-5. VI Kl. Historie og Geographie.	4-6. I Kl. Religion.

Torsdag den 31te Juli.

8-10. IV Kl. Latin.	8-10. III Kl. Historie og Geographie.
11-12½. III Kl. Græsk.	10-12. II Kl. Religion.
3-5. II Kl. Latin.	3-5. IV Kl. Historie og Geographie.
	5-7. Gymnastik.

Fredag den 1ste August.

8-10. VI Kl. Tydsk.	8-9½. III Kl. Mathematik.
11-12½. VI Kl. Hebraisk.	10-11½. IV Kl. Græsk.
3-5. II Kl. Dansk.	11½-12½. IV Kl. Naturhistorie.
	4-6½. I Kl. Naturhistorie.

Lørdag den 2den August.

8-10. VI Kl. Fransk.	10-11½. III Kl. Latin.
10-12½. I Kl. Dansk.	

Mandagen den 4de August, om Formiddagen Kl. 10, foretages Translocationen i Raadhussalen, som dertil velvilligen er overladt Skolen.

Prøven over de til Dptagelse i Skolen anmeldte nye Disciple foretages Mandagen den 1ste September, hvorefter Underviisningen for det nye Skoleaar begynder Onsdagen den 3die September til sædvanlig Tid.

Til at overvære den mundtlige Examen og Translocationen indbydes herved Disciplenes Fædre og Foresatte samt Enhver, der interesserer sig for Skolen og for Underviisning overhovedet.

Kolding, den 9de Juli 1845.

C. F. Ingerslev.

